

ΤΕΙ ΗΠΕΙΡΟΥ

ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

ΤΜΗΜΑ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ

« ΟΙ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΕΣ ΤΟΥ ΧΡΗΜΑΤΟΣ ΚΑΙ ΟΙ ΥΠΑΡΞΙΑΚΕΣ

ΑΝΑΖΗΤΗΣΕΙΣ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ»

ΞΥΝΟΜΗΛΟΥ ΣΤΥΛΙΑΝΗ

14588

ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΚΥΡΙΤΣΗΣ

ΠΡΕΒΕΖΑ, 2017

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΕΡΙΛΗΨΗ.....	1
ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ.....	3
ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	4
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ: ΤΟ ΧΡΗΜΑ ΚΑΙ ΟΙ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΕΣ ΤΟΥ	
1.1 Ανθρώπινες ανάγκες.....	6
1.2 Ιστορία του χρήματος.....	9
1.3 Μορφές του χρήματος.....	11
1.4 Ορισμός του χρήματος.....	14
1.5 Κανόνας του Χρυσού.....	15
1.6 Οι λειτουργίες του χρήματος.....	17
1.7 Άτομο-Επιχείρηση-Κοινωνία και χρήμα.....	32
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ: ΟΙ ΥΠΑΡΞΙΑΚΕΣ ΑΡΧΕΣ ΚΑΙ ΑΝΑΖΗΤΗΣΕΙΣ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ	
2.1 Οι αρχές του υπαρξισμού.....	39
2.2 Σάρκα-Πνεύμα-Συνείδηση: Η φύση του ανθρώπου.....	45
2.3 Ο ρόλος του χρήματος στις υπαρξιακές αναζητήσεις του ανθρώπου.....	49
2.4 Η συνειδησιακή εξέλιξη του ανθρώπου.....	55

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ: Η ΠΑΡΟΥΣΙΑ ΤΟΥ ΧΡΗΜΑΤΟΣ ΣΤΑ ΔΙΑΦΟΡΑ ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΑ ΣΥΣΤΗΜΑΤΑ

3.1 Αρχαιότητα.....	57
3.2 Προτεσταντισμός.....	59
3.3 Χριστιανισμός.....	60
3.4 Ισλαμισμός.....	61
3.5 Ιουδαϊσμός.....	64
3.6 Βουδισμός.....	65
3.7 Χρήμα: Θεός στη θέση του Θεού;.....	67

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΕΤΑΡΤΟ: Η ΚΥΡΙΑΡΧΙΑ ΤΟΥ ΧΡΗΜΑΤΟΣ

4.1 Τι αγοράζουμε με το χρήμα;.....	70
4.2 Ο ρόλος του χρήματος στην οικονομική κρίση.....	73
4.3 Αναγκαίο ή όχι το χρήμα για τον άνθρωπο;.....	75
4.4 Κοινωνία χωρίς χρήμα.....	83
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.....	97
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	100

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Το χρήμα, ως βασικός παράγοντας της οικονομικής και κοινωνικής δραστηριότητας του ανθρώπου, είναι θέμα διαχρονικό και γίνεται αντικείμενο μελέτης για το ρόλο του στις διάφορες εκφάνσεις της ζωής του.

Εγείρονται πολλά ερωτήματα σχετικά με το θετικό ή αρνητικό ρόλο του χρήματος στην οικονομία, αν οι λειτουργίες του συμβάλουν ή αποτελούν εμπόδιο στην πνευματική προαγωγή του ανθρώπου και αν τελικά είναι αναγκαία η παρουσία του χρήματος για τη διατήρηση των κοινωνιών στη σημερινή τους μορφή.

Στο πρώτο κεφάλαιο επιχειρείται μια ιστορική αναδρομή του χρήματος και τις μορφές με τις οποίες παρουσιάζεται μέχρι τη σημερινή εποχή. Δίνεται ο ορισμός για το τι είναι το χρήμα, οι λειτουργίες του και ο Χρυσός Κανόνας του Bretton Woods με τους λόγους εγκατάλειψής του. Η τελευταία παράγραφος αναφέρεται στη σχέση του χρήματος με τα άτομα, τις επιχειρήσεις και την κοινωνία ως σύνολο.

Το δεύτερο κεφάλαιο δίνει μια εικόνα της πνευματικής πλευράς του ανθρώπου και τις υπαρξιακές του αναζητήσεις σε μια προσπάθεια σύνδεσης του χρήματος με την εύρεση απαντήσεων σε καίρια ερωτήματα που τον απασχολούν.

Στο τρίτο κεφάλαιο γίνεται αναφορά στα διάφορα θρησκευτικά συστήματα και τη στάση που έχουν υιοθετήσει σε σχέση με την παρουσία του χρήματος στις διάφορες λατρευτικές εκδηλώσεις του ανθρώπου και το ρόλο του στη θρησκευτική εμπειρία.

Το τέταρτο και τελευταίο κεφάλαιο δίνει απαντήσεις σε ουσιαστικά ερωτήματα όπως για την αναγκαιότητά του στις κοινωνίες, το ρόλο του στις οικονομικές κρίσεις που οδηγούν σε ανθρωπιστικές κρίσεις καθώς και για το αν συμβάλει στην αυτοπραγμάτωση του ανθρώπου. Στο ίδιο κεφάλαιο δίνεται και μία περιγραφή της κοινωνίας χωρίς την παρουσία χρήματος.

Στο τέλος παρατίθενται τα συμπεράσματα της ερευνητικής εργασίας και γίνεται αναφορά στις πηγές ανεύρεσης στοιχείων για την στοιχειοθέτηση των ερευνητικών ερωτημάτων της μελέτης.

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Ευχαριστώ τον καθηγητή μου κ. Κωνσταντίνο Κυρίτση, επίκουρο καθηγητή στο τμήμα Λογιστικής και Χρηματοοικονομικής, της σχολής Διοίκησης και Οικονομίας του ΤΕΙ Ηπείρου, για την εμπιστοσύνη που μου έδειξε να μου αναθέσει το συγκεκριμένο θέμα πτυχιακής εργασίας. Καθ' όλη τη διάρκεια της προσπάθειάς μου με καθοδήγησε, με συμβούλεψε και με βοήθησε για την ανεύρεση πηγών και στοιχείων για τον εμπλουτισμό της. Η συμβολή του ήταν καθοριστική για την ολοκλήρωση της συγκεκριμένης εργασίας.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Το χρήμα θεωρείται από τις μεγαλύτερες ανακαλύψεις του ανθρώπου. Η παρουσία του αποτελεί αναμφισβήτητα, επανάσταση για τη λειτουργία της ανθρώπινης κοινότητας.

Ένα πλήθος προβλημάτων που χαρακτήριζαν την οικονομία του αντιπραγματισμού, δημιούργησαν την ανάγκη της παρουσίας του στις καθημερινές συναλλαγές. Η εμφάνιση του χρήματος βοήθησε στην ανάπτυξη των κοινωνιών, όσον αφορά την αύξηση της παραγωγής αγαθών, στη διευκόλυνση των συναλλαγών αλλά και τον πλουτισμό των ατόμων.

Η παρουσία του είναι τόσο έντονη και συνυφασμένη με τη ζωή, σε σημείο που στη συνείδηση των ανθρώπων να είναι πιο σημαντικό ακόμη και από τα αγαθά τα οποία πραγματικά έχει ανάγκη ο άνθρωπος για την επιβίωσή του. Παρατηρείται λοιπόν το φαινόμενο, πολλές φορές το χρήμα να γίνεται αυτοσκοπός και όχι το μέσο για την κάλυψη των ανθρώπινων αναγκών.

Η συγκέντρωση μεγάλης ποσότητας χρήματος από μια μερίδα ανθρώπων, έγινε το μέσο της δημιουργίας μιας ολιγαρχίας, η οποία εδραιώνει την εξουσία της στην κοινωνία και με όπλο το χρήμα διατηρεί τα προνόμιά της.

Έφερε αλλαγές ακόμη και στις υπαρξιακές θεωρήσεις του ατόμου. Το γεγονός ότι το χρήμα διευκόλυνε την ικανοποίηση των σαρκικών απαιτήσεων, είχε ως αποτέλεσμα οι πνευματικές ανησυχίες του ανθρώπου να μειωθούν και να ατονήσουν.

Οι σύγχρονες κοινωνίες επικεντρώνονται στην προσπάθεια αλλά και στη διαμόρφωση της εκπαίδευσης με τέτοιο τρόπο, ώστε το άτομο, να γίνεται ικανό για την απόκτηση υλικών αγαθών, με προϋπόθεση πάντοτε την κατοχή χρήματος.

Η εργασία του ανθρώπου μετατρέπεται από δημιουργία, σε προσπάθεια που μοναδικό σκοπό έχει τις χρηματικές απολαβές.

Γίνεται λοιπόν σταδιακά το χρήμα εμπόδιο στην πνευματική ολοκλήρωση του ατόμου, αφού ο καθημερινός χρόνος και η σκέψη του, αναλώνεται στην εύρεση τρόπων που θα οδηγήσουν σ αυτό.

Η συνειδητοποίηση αυτού του γεγονότος οδήγησε κατά βάση τα διάφορα θρησκευτικά συστήματα, μέσω της διδασκαλίας των αρχηγών- ιδρυτών τους στο να θεωρήσουν το χρήμα δημιούργημα κακό και αυτούς που το κατέχουν ανίκανους ηθικής ολοκλήρωσης. Ακραίες τοποθετήσεις;

Στις σημερινές κοινωνίες, το χρήμα είναι προσδιοριστικός παράγοντας όλων των πράξεων του ανθρώπου. Θεωρήθηκε ότι ακόμη και η επιβίωσή του είναι συνυφασμένη με αυτό! Η καλή ή κακή χρήση του, προσδιορίζει την ποιότητα ζωής των ανθρώπων μιας κοινότητας.

Μπορούμε να φανταστούμε έναν κόσμο χωρίς χρήμα;

Επιβάλλεται να υπάρξει διαφορετική προσέγγιση στην κατανομή των αγαθών αλλά και στη γενικότερη θεώρηση του τρόπου ζωής των μελών του κοινωνικού συνόλου. Τα αγαθά θα καταλάβουν την πραγματική τους θέση στο επίκεντρο της οικονομικής δραστηριότητας των ατόμων και η πνευματική τους εξέλιξη θα είναι το ζητούμενο στην πορεία για την ολοκλήρωσή τους.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ

ΤΟ ΧΡΗΜΑ ΚΑΙ ΟΙ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΕΣ ΤΟΥ

1.1 ΑΝΘΡΩΠΙΝΕΣ ΑΝΑΓΚΕΣ

Η πορεία του ανθρώπου, από την εμφάνισή του μέχρι σήμερα, χαρακτηρίζεται από έναν διαρκή αγώνα κάλυψης των αναγκών του, είτε αυτές σχετίζονται με την υλική του υπόσταση είτε με την πνευματική του ακόμη και με τη συνείδησή του.

Κατά κανόνα, προτεραιότητα δόθηκε στην επιβίωσή του, στοχεύοντας στο να βρει τρόπους που θα τον διευκολύνουν στην επίτευξη αυτού του στόχου. Η ιεράρχηση των αναγκών, υποστηρίζεται από διάφορους οικονομολόγους και κοινωνιολόγους, ακολουθεί μια συγκεκριμένη δομή. Ο γνωστός οικονομολόγος A. Maslow, έδωσε τη δική του θεωρία, σχεδιάζοντας την

Πυραμίδα του Maslow.

Σύμφωνα με αυτή την θεωρία, τα άτομα εργάζονται ή προβαίνουν σε διάφορες δραστηριότητες για να ικανοποιήσουν τις ανάγκες τους. Οι ανάγκες αυτές γίνονται κίνητρο για δράση ή υλοποίηση ενός έργου.

Στη βάση της πυραμίδας εντοπίζονται οι ανάγκες που σχετίζονται με την διατήρηση του ανθρώπου στη φυσική του υπόσταση και αυτές είναι οι βιολογικές του ανάγκες όπως τροφή, νερό, ένδυση, κατοικία.

Στην επόμενη βαθμίδα βρίσκονται οι ανάγκες για ασφάλεια, ασφάλεια που αναφέρεται απέναντι σε τωρινούς και μελλοντικούς κινδύνους που μπορεί να αντιμετωπίσει το άτομο στη ζωή του.

Οι κοινωνικές ανάγκες έπονται και σχετίζονται με την ένταξη των ατόμων σε κοινωνικές ομάδες και την αγάπη και αποδοχή που αισθάνονται στα πλαίσια των κοινωνικών του επαφών.

Στην προτελευταία βαθμίδα, ο άνθρωπος έχει ανάγκη για αναγνώριση, αποδοχή, εκτίμηση, σεβασμό, φήμη, που οδηγούν σε αυτοσεβασμό και αυτοεκτίμηση. Η παρακινητική του δύναμη είναι μεγάλη, αφού όμως ικανοποιηθούν οι κοινωνικές του ανάγκες.

Η ανώτερη κατηγορία αναγκών είναι αυτή της ολοκλήρωσης. Είναι η βαθμίδα τελείωσης του ατόμου, είναι αυτό που μπορεί να γίνει, το ιδανικό.

Υπάρχουν και οι εξαιρέσεις, όπου διάφοροι πολιτισμοί και θρησκευτικά συστήματα, που αναπτύσσονται σε αυτούς, δίνουν προτεραιότητα στην πνευματική ανάπτυξη του ανθρώπου, βάζοντας σε δεύτερη μοίρα τον αγώνα για τη φυσική διατήρηση του ανθρώπου στη ζωή. Η Ινδία είναι χαρακτηριστικό

παράδειγμα όπου εκεί, μοναχοί και γενικά πνευματικά άτομα, αφήνονται στην ελεημοσύνη των ανθρώπων για την κάλυψη των καθημερινών τους αναγκών. Στον αντίποδα αυτής της στάσης ζωής βρίσκεται ο δυτικός κόσμος, όπου η όλη προσπάθεια και η οργάνωση της ζωής των ανθρώπων, περιστρέφεται στο πως μέσα από την εργασία θα ικανοποιήσει την υλική του φύση.

Η ανάγκη του ανθρώπου για επιβίωση, αυτό το δυσάρεστο συναίσθημα που ζητάει ικανοποίηση, αποτέλεσε κινητήρια δύναμη στο να οργανωθεί ο άνθρωπος πάνω σε μία παραγωγική βάση. Η παραγωγή τροφής, αναπτύχθηκε αρχικά σε στενά οικογενειακά πλαίσια, όπου το κάθε νοικοκυριό παρήγαγε και κάλυπτε τις ανάγκες μόνο των μελών της. Η λίγη παραγωγή που μπορεί να πλεόναζε, γινόταν αντικείμενο ανταλλαγής με παραγωγή άλλων νοικοκυριών, φαινόμενο που ονομάστηκε αντιπραγματισμός.

Σε μια πληθυσμιακή έκρηξη και με την ανακάλυψη νέων χωρών, μέσω της καλύτερευσης των συγκοινωνιών αλλά και με την βελτίωση των παραγωγικών μεθόδων πολλαπλασιάστηκαν οι ανάγκες. Ταυτόχρονα παρατηρείται η αυξημένη ζήτηση ακόμη και σε αγαθά τα οποία δε σχετίζονται άμεσα με την επιβίωση του ανθρώπου. Μέσα σ αυτή την έντονη εμπορική δραστηριότητα του ανθρώπου, γίνεται εμφανής η ανάγκη για τη διευκόλυνση των συναλλαγών.

Η παρουσία ενός μέσου που θα καλύψει το κενό αυτό γίνεται επιτακτική.

Η εμφάνιση του χρήματος είναι πλέον γεγονός.

1.2 ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ ΧΡΗΜΑΤΟΣ

Το βασικό χαρακτηριστικό που έχει το χρήμα είναι ότι γίνεται ευρέως αποδεκτό στις συναλλαγές που πραγματοποιούνται σε μία κοινωνία. Χωρίς τη γενική αποδοχή και την πίστη στις λειτουργίες που επιτελεί, δεν μπορεί το χρήμα να χρησιμοποιηθεί από τα οικονομούντα άτομα.

Τα αντικείμενα που κατά καιρούς χρησιμοποιήθηκαν ως χρήμα ήταν: όστρακα, βόδια, μπαχαρικά, πέτρες, λάδι, υφάσματα, αλάτι ακόμη και τσιγάρα, στα στρατόπεδα συγκέντρωσης αλλά και άνθρωποι! Το αλάτι χρησιμοποιήθηκε από τους λαούς στα βασίλεια της Άνω Σενεγάλης και του Άνω Νίγηρα όπως και στην Αβησσυνία. "τι επικίνδυνο! μπορεί να δουν μια μέρα οι άνθρωποι, όλα τα προς το ζειν τους να λιώνουν και να γίνονται νερό".

Στη διαδρομή του χρήματος μέσα στο χρόνο, διακρίνουμε αρχικά το λεγόμενο περιεκτικό χρήμα. Στη συγκεκριμένη κατηγορία αυτό έχει ίση αξία με την εμπορευματική του αξία. Π.χ. τα χρυσά νομίσματα είχαν την ίδια αξία ως μέσο συναλλαγών (αναγραφόμενη τιμή επάνω στο νόμισμα), με την αξία του μετάλλου (χρυσού), από το οποίο ήταν κατασκευασμένο.

Το περιεκτικό χρήμα, ιστορικά, εμφανίστηκε σύμφωνα με πηγές, στη Μεσοποταμία, γύρω στο 3000 π.χ. Ο σίγλος ή σεκέλ, αποτελούσε μονάδα χρήματος αλλά και μονάδα βάρους. Τα υλικά που χρησιμοποιήθηκαν για την κατασκευή νομισμάτων ήταν ο χαλκός και ο σίδηρος. Ασημένια νομίσματα χρησιμοποιήθηκαν κατά το 700 π.χ. από τον βασιλιά του Άργους, Φείδων, τα νομίσματα Χελώνες. Αργότερα, εμφανίστηκε η Αθηναϊκή Δραχμή.

Η παρουσία χρυσών νομισμάτων εντοπίζεται την εποχή του Λύδιου βασιλιά Κροίσου το 650-600 π.χ.

Στον αρχαίο ελληνικό κόσμο, ο Φίλιππος ο 2^{ος} της Μακεδονίας, εξέδωσε τα πρώτα χρυσά νομίσματα το 390 π.χ.

Όταν εγκαταλείφθηκε το περιεκτικό χρήμα, εξαιτίας των προβλημάτων που συνεπάγονταν η χρήση του, εμφανίστηκε το παραστατικό χρήμα. Η εμφάνιση και η καθιέρωσή του, συνέβη όταν έμποροι πολύτιμων μετάλλων αλλά και οι πρώτες τράπεζες, άρχισαν να εκδίδουν καταθέτριες αποδείξεις στους αυτούς που έδιναν στις τράπεζες το χρυσό ή το ασήμι τους με σκοπό τη φύλαξή τους αλλά και για το γεγονός ότι ήταν πρακτικά άβολη η μεταφορά τους.

Αυτές οι αποδείξεις έγιναν αποδεκτές στο ευρύ κοινό και αποτέλεσαν τα πρώτα χρήματα.

Το παραστατικό, είναι το χρήμα του οποίου η αναγραφόμενη αξία, αντιστοιχεί σε αξία πολύ μεγαλύτερη από την αξία του υλικού από το οποίο είναι κατασκευασμένο. Τα χαρτονομίσματα και τα κέρματα είναι παραδείγματα παραστατικού χρήματος.

1.3 ΜΟΡΦΕΣ ΤΟΥ ΧΡΗΜΑΤΟΣ

Επιτακτικό είναι το γεγονός του διαχωρισμού, ανάμεσα στο τι είναι χρήμα αλλά και στις μορφές με τις οποίες αυτό παρουσιάζεται. Το χρήμα λανθασμένα, συγχέεται πάντοτε με τα νομίσματα και τα χαρτονομίσματα, στο μυαλό της συντριπτικής πλειοψηφίας των ανθρώπων.

Το χρήμα είναι μια πιο αφηρημένη και γενικότερη έννοια. Ενσωματώνεται σε ένα σύμβολο, σε μια σφραγίδα. Σε μια συμφωνία ότι ένα αντικείμενο αποτελεί μέσο συναλλαγής. Δε θα μπορούσε ποτέ ένα νόμισμα που δεν έχει τα διακριτικά γνωρίσματα στις δύο όψεις του να γίνει αποδεκτό κι αν έχει μεγαλύτερη αξία μετάλλου, από ένα άλλο το οποίο αν και είναι πολύ μικρής αξίας ως υλικό, φέρει τα σύμβολα ενός φορέα, κράτους ή τράπεζας.

Τα άτομα μιας οικονομίας δέχονται τα χαρτονομίσματα ως μέσο συναλλαγής γιατί αυτά υποστηρίζονται και χρησιμοποιούνται από όλη την κοινωνία, με την εγγύηση των διοικητικών και οικονομικών αρχών αυτής της κοινωνίας. Αν υπάρξει γενική συμφωνία ότι αυτά τα χαρτονομίσματα δεν είναι αποδεκτά, τότε χάνουν τελείως τη δύναμή τους και η αξία τους περιορίζεται σ αυτήν του ευτελούς υλικού από το οποίο είναι κατασκευασμένα.

Οι μορφές που παίρνει το χρήμα στις σύγχρονες κοινωνίες είναι οι εξής:

1. Μεταλλικό χρήμα-νομίσματα.

Είναι η πρώτη μορφή χρήματος στην ιστορία του και η πιο διαδεδομένη. Τα μεταλλικά νομίσματα χρησιμοποιούνται για συναλλαγές μικρής αξίας, όπως για την αγορά εφημερίδων, εισιτηρίων κτλ. Αποτελούν ως ποσοστό, μόνο το 16,3% του όγκου του χρήματος που κυκλοφορεί στην οικονομία.

2. Χαρτονομίσματα ή Τραπεζογραμμάτια.

Εκδίδονται από την Κεντρική Τράπεζα και είναι ιδιοκτησία αυτής, δικαίωμα που της παραχώρησε το κράτος. Η κυκλοφορία του είναι αναγκαστική. Οι συναλλασσόμενοι είναι υποχρεωμένοι να αποδέχονται τα χαρτονομίσματα στις συναλλαγές τους. Η αναγκαστική κυκλοφορία τους συνήθως συνοδεύεται με την απαγόρευση συναλλαγών σε άλλο νόμισμα πλην εκείνων της Κεντρικής Τράπεζας.

3. Πιστωτικό χρήμα.

Διακρίνουμε δύο μορφές πιστωτικού χρήματος: τις επιταγές και τις συναλλαγματικές.

α. Η επιταγή αποτελεί μορφή χρήματος. Είναι εντολή προς την τράπεζα να εξαργυρώσει το αναγραφόμενο ποσό της επιταγής στον κομιστή της. Είναι άμεσα πληρωτέα "επί τη εμφανίσει".

β. Η συναλλαγματική αποτελεί υπόσχεση πληρωμής στο μέλλον, στα πλαίσια μιας ιδιωτικής ρύθμισης πληρωμής μεταξύ δύο συναλλασσόμενων.

Και οι δύο αυτές μορφές χρήματος, προϋποθέτουν την ύπαρξη καταθετιών λογαριασμών σε ένα πιστωτικό ίδρυμα.

4. Πλαστικό χρήμα.

Είναι οι πιστωτικές κάρτες. Είναι μια μορφή χρήματος ευρέως διαδεδομένη στις σύγχρονες κοινωνίες. Η χρήση της επιτρέπει τον κάτοχό της να μη πληρώνει αμέσως αλλά να πληρώσει αργότερα στην τράπεζα το σύνολο της αξίας των αγορών του. Στην συντριπτική τους πλειοψηφία, οι εμπορικές επιχειρήσεις δέχονται τη χρήση πιστωτικών καρτών.

5. Ηλεκτρονικό χρήμα.

Με τον όρο ηλεκτρονικό χρήμα θεωρούμε ένα σύνολο μονάδων αξίας το οποίο μπορούμε να έχουμε είτε σε κάρτες είτε στον διακομιστή ενός πιστωτικού ιδρύματος (ηλεκτρονικό χρήμα λογισμικής μορφής). Στη συγκεκριμένη μορφή χρήματος ο δικαιούχος καταθέτει ορισμένο χρηματικό ποσό, το οποίο μετατρέπεται σε νομισματικές μονάδες. Αυτές εμφανίζονται ως σειρά κρυπτογραφημένων δυαδικών στοιχείων (bits).

Το δικτυακό χρήμα χρησιμοποιείται όταν υπάρχει απόσταση δικαιούχου και αντισυμβαλλόμενου.

Χαρακτηριστικό ψηφιακού νομίσματος είναι το Bitcoin το οποίο επισήμως δεν υπάρχει σε καμία φυσική μορφή.

Τα άτομα έχουν τη δυνατότητα και μέσω των κινητών τηλεφώνων να κάνουν τις συναλλαγές τους και σε κάποιες περιπτώσεις ανέπαφα, χωρίς δηλαδή να προβαίνουν στην πληκτρολόγηση κάποιου κωδικού.

Θα πρέπει να τονιστεί ότι ως χρήμα θεωρούνται τα νομίσματα, τα χαρτονομίσματα και οι επιταγές. Όλα τα άλλα είναι μέσα μεταφοράς χρημάτων και δεν ταυτίζονται με το χρήμα όπως ίσως συμβαίνει στη συνείδηση πολλών ανθρώπων.

Καταλήγουμε στον παρακάτω ορισμό του χρήματος:

1.4 ΟΡΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΧΡΗΜΑΤΟΣ

Χρήμα είναι το σύνολο των οικονομικών αξιών που οι άνθρωποι χρησιμοποιούν σε καθημερινή βάση για την αγορά αγαθών και υπηρεσιών και την αποπληρωμή των υποχρεώσεών τους. Είναι οποιοδήποτε αντικείμενο ή εγγραφή που χρησιμοποιείται από μια κοινωνία ως υποκατάστατο αξίας.

Η σύγχρονη εφεύρεση είναι το χρήμα Fiat (χρήμα εξουσιοδότησης), το οποίο υπάρχει επειδή μια κεντρική αρχή εξουσιοδοτεί την αποδοχή τους κάτω από την ποινική ρήτρα του νόμου. Είναι το νόμισμα χωρίς το ανάλογο απόθεμα σε χρυσό ή ασήμι.

1.5 Ο ΚΑΝΟΝΑΣ ΤΟΥ ΧΡΥΣΟΥ

Γνωστός και ως σύστημα ισοτιμιών Bretton Woods. Σύμφωνα με τον κανόνα αυτό, υπήρχε πλήρης αντιστοιχία σε αξία, ανάμεσα στα νομίσματα που κυκλοφορούν και στην ποσότητα μετάλλου, χρυσού, την οποία διατηρεί στο θησαυροφυλάκιό του η αρχή η οποία εκδίδει το χρήμα.

Αν για παράδειγμα μια μονάδα χρυσού(ουγκιά) αντιστοιχεί σε 1000 ευρώ, τότε η τράπεζα που έχει δικαίωμα έκδοσης χρήματος, αν έχει στο θησαυροφυλάκιό της μία ουγκιά χρυσού, μπορεί να θέσει στην κυκλοφορία μόνο 1000 ευρώ. Στη συγκεκριμένη περίπτωση, γίνεται κατανοητό ότι τα άτομα που κατέχουν χρήματα σύμφωνα με τον Κανόνα του Χρυσού, κατέχουν τίτλο ιδιοκτησίας μιας ποσότητας χρυσού, αφού τα χρήματα που έχει στην κατοχή τους αντιστοιχούν σε χρυσό.

Το σύστημα σταθερών ισοτιμιών του Μπρέττον Γούντς, προσδιόριζε σταθερές ισοτιμίες μεταξύ των οικονομιών που έπαιρναν μέρος σ αυτό.

Η ονομασία του καθιερώθηκε από το ομώνυμο μέρος που πραγματοποιήθηκε η Νομισματική και Χρηματοοικονομική Διάσκεψη. Έγινε το διάστημα 1-22/7/1944 στις ΗΠΑ και έλαβαν μέρος 44 χώρες, οι οποίες είχαν βγει νικήτριες από τον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο. Ίσχυσε αυτό το σύστημα ως το 1971.

Αρχικά, κάθε χώρα ήταν υποχρεωμένη να διατηρεί απόθεμα σε χρυσό αντίστοιχο με την αξία των νομισμάτων που ήταν σε κυκλοφορία.

Καθορίζονταν δηλαδή οι ισοτιμίες με βάση αυτή την ποσότητα του χρυσού που διατηρούσαν ως απόθεμα.

Αργότερα αυτό άλλαξε και υποχρέωση είχαν μόνο οι ΗΠΑ να μετατρέπουν το δολάριο σε χρυσό. Οι άλλες χώρες καθόριζαν τις ισοτιμίες τους σε σχέση με το δολάριο, έμμεσα με το χρυσό, με το δικαίωμα απόκλισης της τάξης του 1%. Μέσα στα πλαίσια αυτού του συστήματος ισοτιμιών κάθε χώρα διατηρούσε το δικαίωμα υποτίμησης του εγχώριου νομίσματός της χωρίς ειδική έγκριση, όταν αυτή δεν υπερέβαινε το 10%.

Η περιορισμένη ποσότητα χρυσού, είχε ως αποτέλεσμα να είναι συγκεκριμένη η ποσότητα του χρήματος που ήταν σε κυκλοφορία. Δεν υπήρχαν πληθωριστικές πιέσεις, με αποτέλεσμα η αξία του χρήματος να κινείται σε σταθερά επίπεδα.

Διαμορφώθηκε μία κατάσταση κατά την οποία η πραγματική οικονομία να ωφελείται αλλά όχι το χρηματοπιστωτικό σύστημα. Οι ανάγκες για επιπλέον χρήμα άρχισαν να αυξάνονται, όπως και οι πιέσεις από τις τράπεζες και τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα που επιδίωκαν αύξηση των κερδών τους. Υπό το βάρος αυτών των πιέσεων, ο τότε Πρόεδρος των ΗΠΑ, Νίξον, το 1971 κατήργησε τον Κανόνα του Χρυσού.

1.6 ΟΙ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΕΣ ΤΟΥ ΧΡΗΜΑΤΟΣ

Το χρήμα ως μέτρο αξίας

Το χρήμα αποτελεί μέτρο αξίας των εμπορευμάτων. Αποτελεί κι αυτό εμπόρευμα αλλά έχει το χαρακτηριστικό γνώρισμα ότι μπορεί να μετατραπεί σε όλα τα υπόλοιπα αγαθά. Αυτό έχει σαν αποτέλεσμα να τους προσδίδει εμπορευματική αξία. Μια αξία που πολλές φορές καταλήγει να είναι πιο σημαντική από τα φυσικά γνώρίσματα του ίδιου του προϊόντος. Αυτή η μετατρεψιμότητα των προϊόντων σε χρήμα τους δίνει μια ομοιογένεια.

Τι κάνει όμως ένα προϊόν ακριβότερο από ένα άλλο; Πώς εκτιμάται η αξία του; Πολλοί είναι οι παράγοντες που διαμορφώνουν την εμπορευματική αξία ενός εμπορεύματος: Η ποιότητα της εργασίας που έχει ενσωματωθεί στο προϊόν, το σύνολο των εργατωρών που έχουν δαπανηθεί, η σπανιότητα των υλικών κατασκευής του, η ποσότητά τους, η επωνυμία του, η παλαιότητά του, η μοναδικότητά του, η ζήτηση και η προσφορά του. Η ύπαρξη όμως του χρήματος δεν εμποδίζει το γεγονός ίδια προϊόντα να τιμολογούνται διαφορετικά. Θα μπορούσαμε να αποδεχτούμε ότι είναι εύκολη η χρηματική αποτίμηση προϊόντων τα οποία είναι πανομοιότυπα αλλά και υλικά. Υπάρχουν όμως αγαθά, όπως τα έργα τέχνης και γενικά οι καλλιτεχνικές δημιουργίες του ανθρώπου που η αποτίμησή τους σε χρήμα αποτελεί ένα δύσκολο εγχείρημα!

Τα προϊόντα λοιπόν της ανθρώπινης παραγωγής μετατρέπονται σε κάτι αφηρημένο, σε αριθμούς-σύμβολα: 0,5€, 5€, 10000€! Οι άνθρωποι έχουν πλήρη γνώση της εμπορευματικής αξίας όλων των προϊόντων. Η χρηματική αποτίμηση των αγαθών είναι κάτι δεδομένο και ταυτόχρονα αναγκαίο για τους καταναλωτές. Σε μια οικονομία χωρίς χρήμα (αντιπραγματισμού), Θα έπρεπε όλα τα αγαθά να εκτιμηθούν σε σχέση με όλα τα άλλα αγαθά! Αυτό το γεγονός θα δημιουργούσε σύγχυση στους συναλλασσόμενους λόγω των πάρα πολλών ισοτιμιών των προϊόντων.

Οι κοινωνίες λοιπόν έχουν ένα μέτρο αξίας ή μέτρησης για την τιμολόγηση των προϊόντων. Η τιμή τους (αξία) εκφράζεται σε μια κοινή νομισματική μονάδα (χρηματική).

Ο σύγχρονος άνθρωπος όμως δεν έχει επίγνωση του τι ενσωματώνεται στο προϊόν που αγοράζει, ούτε ποιος είναι ο εργάτης που το κατασκεύασε αλλά ούτε και την πορεία που ακολούθησε μέχρι να φτάσει στα χέρια του. Έτσι τα αγαθά, λόγω της χρηματικής τους αποτίμησης έχουν μια απρόσωπη διάσταση και ομοιομορφία.

Πολλές φορές, στη σύγχρονη εποχή, τονίζεται η αξία του χειροποίητου αγαθού στο οποίο ενσωματώνεται η προσπάθεια και η προσωπικότητα του παραγωγού, δημιουργώντας έτσι μια ιδιαίτερη σχέση καταναλωτή-αγαθού-παραγωγού.

Το χρήμα ως μέσο συναλλαγών

Λογική συνέπεια της λειτουργίας του χρήματος ως μέτρο αξία, είναι ότι όλες οι οικονομικές συναλλαγές γίνονται υποχρεωτικά μέσω του χρήματος και με συγκεκριμένη μορφή.

Αυτό συμβαίνει γιατί όλα τα άτομα που εμπλέκονται σε κάθε είδους οικονομικές συναλλαγές, αποδέχονται το χρήμα ως τη μοναδική αγοραστική δύναμη. Αυτή η λειτουργία είναι και ο ορισμός του χρήματος. Ό,τι γίνεται γενικά αποδεκτό από τους ανθρώπους ως μέσο συναλλαγής είναι χρήμα.

Θα ήταν δύσκολο να φανταστούμε μια κοινωνία χωρίς την παρουσία του χρήματος, όταν για κάθε συναλλαγή, θα έπρεπε να υπάρχει σύμπτωση επιθυμιών των συναλλασσόμενων μερών. Ο ένας από τους δύο θα έπρεπε να πουλάει το προϊόν που επιθυμεί ο άλλος και υποχρεωτικά το αντίστροφο. Διαφορετικά, οι συναλλαγές θα ήταν απίστευτα δύσκολο να ολοκληρωθούν.

Επιπλέον, θα υπήρχαν προβλήματα αδιαιρετότητας. Κάποιος, για παράδειγμα, μπορεί να ενδιαφέρεται για την αγορά λίγων κιλών κρέατος και όχι ολόκληρου του ζώου. Θα έπρεπε λοιπόν ο πωλητής κρέατος να βρει αγοραστές για τα υπόλοιπα κιλά.

Έντονο είναι και το φαινόμενο της σπατάλης των πόρων στην κοινωνία του αντιπραγματισμού, αφού παρατηρείται να καταστρέφονται ποσότητες αγαθών που δεν βρίσκουν αποδέκτες.

Το χρήμα, αποτελεί και το μοναδικό αποδεκτό μέσο πληρωμής της εξόφλησης των υποχρεώσεων των ατόμων. Σπάνια γίνεται αποδεκτή η πληρωμή σε είδος αυτών που χρωστάει κάποιος, ακόμα και αν το αντικείμενο αυτό έχει πολύ μεγαλύτερη αξία από το ίδιο το χρέος. Οι άνθρωποι δίνουν βάση περισσότερο στο ρευστό (χρήμα) παρά σε αγαθά τα οποία είναι δύσκολα να ρευστοποιηθούν.

Αυτό το γεγονός οδηγεί σε μια άλλη σημαντική λειτουργία του χρήματος η οποία είναι:

Το χρήμα ως μέσο διαφύλαξης αξιών

Μια πολύ σημαντική λειτουργία του χρήματος είναι αυτή της διαφύλαξης των αξιών των αγαθών. Το χρήμα δηλαδή αποτελεί μέσο μελλοντικών πληρωμών. Τα άτομα έχουν τη δυνατότητα να αναβάλουν τις αγορές τους στο μέλλον. Σε συνθήκες αντιπραγματισμού έπρεπε ταυτόχρονα να ολοκληρωθεί η αγορά και η πώληση των αγαθών.

Η αποταμίευση, που κατά καιρούς τονίζεται ο σημαντικός του ρόλος στη λειτουργία μιας οικογένειας, είναι προϊόν της συγκεκριμένης λειτουργίας του χρήματος. Αυτό το γεγονός δίνει τη δυνατότητα στα άτομα να προγραμματίζουν ενέργειες σε μελλοντικό χρόνο. Οι ενέργειες αυτές μπορεί να είναι επενδυτικού χαρακτήρα αλλά και κάλυψης των αναγκών των ατόμων σε σπουδές, ταξίδια κτλ.

Ταυτόχρονα, δημιουργείται και μια αίσθηση ασφάλειας για δυσάρεστες, μη προβλέψιμες καταστάσεις, που έχουν σχέση με υγεία ή οικονομική αποτυχία.

Βασική προϋπόθεση για να χρησιμοποιηθεί το χρήμα ως απόθεμα αξίας είναι να μην υπάρχουν πληθωριστικές συνθήκες. Είναι γνωστό ότι σε συνθήκες πληθωρισμού, το χρήμα χάνει την αξία του γιατί δεν είναι ικανό να αγοράζει την ίδια ποσότητα εμπορευμάτων που αγόραζε στο παρελθόν. Στην περίπτωση αυτή, τα άτομα προτιμούν την αγορά αγαθών από την αποταμίευση των χρημάτων τους.

Το χρήμα ως μέσο διαφοροποίησης των τιμών ανάμεσα σε έθνη με διαφορετικό νόμισμα.

Ένα από τα θετικά της παρουσίας του χρήματος είναι η συμβολή του στην τιμολόγηση ίδιων προϊόντων ανάμεσα σε κράτη με διαφορετικό νόμισμα. Αυτό γίνεται ανάλογα με την αγοραστική δύναμη που έχει το χρήμα σε κάθε οικονομία.

Ταυτόχρονα, δίνεται η δυνατότητα μέσω της χρηματικής αποτίμησης των προϊόντων και υπηρεσιών, να γίνεται η σύγκριση των οικονομικών στοιχείων των διαφόρων κρατών. Μέσα από τις οικονομικές καταστάσεις, προϋπολογισμοί, ΑΕΠ, κατά κεφαλήν εισόδημα που παρουσιάζουν οι οικονομίες σε ετήσια βάση, μπορούν να εξαχθούν συμπεράσματα για το βιοτικό επίπεδο των πολιτών των διαφόρων οικονομιών και το επίπεδο της οικονομικής τους ευημερίας.

Όλες οι οικονομικές καταστάσεις που δημοσιεύονται εκφράζονται σε χρήμα γεγονός που διευκολύνει την πρόσθεση της αξίας διαφορετικών ειδών προϊόντων. Έτσι λύνεται το πρόβλημα της μέτρησης ανομοιογενών προϊόντων και υπηρεσιών της παραγωγής μιας οικονομίας.

Οι πληθωριστικές πιέσεις δημιουργούν μια στρεβλή εικόνα της αξίας της παραγωγής μιας χώρας, επειδή αυτή εκφράζεται σε χρηματικούς όρους. Αυτό όμως το πρόβλημα μπορεί να λυθεί με τον αποπληθωριστή τιμών, ή δείκτη τιμών, χρησιμοποιώντας ένα έτος ως έτος βάσης για τις συγκρίσεις της αξίας των αγαθών που παράγονται κάθε χρόνο σε μια οικονομία.

Το χρήμα ως μέσο πειθούς

Χαρακτηριστική είναι η λειτουργία του χρήματος ως μέσο πειθούς.

Τι είναι η πειθώ; Είναι η διαδικασία κατά την οποία ένα άτομο έχει την ικανότητα αλλά και τη δύναμη να υποστηρίζει την άποψή του και να κάνει το άλλο άτομο να συμφωνήσει με αυτήν και να την αποδεχτεί, εγκαταλείποντας τη δική του θέση.

Η δύναμη των ατόμων που έχουν την ικανότητα της πειθούς είναι η δυνατότητά τους, με κάποιο τρόπο, να επιβάλουν τις δικές τους απόψεις και επιθυμίες στους άλλους.

Η κατοχή χρήματος θεωρείται ότι δίνει στον άνθρωπο αυτή τη δυνατότητα.

Η διαδικασία είναι ότι γίνεται επίκληση στη λογική ή στο συναίσθημα του δέκτη ή ακόμη και στο ήθος του πομπού, κατά περίπτωση, για να οδηγηθούμε στην πειστικότητα του συλλογισμού του ομιλητή.

Στην περίπτωση της χρήσης του χρήματος ως μέσο πειθούς, διακρίνουμε την επίκληση που γίνεται στις υλικές ανάγκες του ανθρώπου, είτε στις βασικές είτε στις επιπλέον, αυτές που δεν σχετίζονται με την επιβίωση ενός ανθρώπου. Η ικανοποίηση των αναγκών αυτών γίνεται η αιτία ακόμα και αλλαγής της συνείδησης των ατόμων. Αυτό συμβαίνει και σε επίπεδο ατόμων, μέσα από τις προσωπικές σχέσεις που αναπτύσσουν αλλά και σε επίπεδο οικονομικών-πολιτικών συστημάτων.

Από την παιδική ηλικία, ο άνθρωπος πείθεται να προβαίνει σε πράξεις, ενέργειες και συμπεριφορές, με αντάλλαγμα υλικές και χρηματικές απολαβές. Το γεγονός αυτό καταλήγει στο να χρησιμοποιείται το χρήμα ως μέσο διαπαιδαγώγησης.

Τα συστήματα, οικονομικά και πολιτικά, έχουν τη δυνατότητα με τη βοήθεια του χρήματος το οποίο το εμφανίζουν είτε ως αμοιβή είτε ως στέρησή του, να διατηρεί τον άνθρωπο σε μια κατάσταση απραξίας όσον αφορά τη διεκδίκησή του στην καλύτερευση της ζωής του. Η άνοδος των κυβερνήσεων σε όλα τα πολιτικά συστήματα επενδύουν στην ανάγκη των ανθρώπων για χρήμα, υποτάσσοντάς τους και πείθοντάς του να γίνουν υποστηρικτές τους.

Το χρήμα ως τρόπος άσκησης εξουσίας του ανθρώπου πάνω στον άνθρωπο.

«Η διαχείριση του σύγχρονου χρήματος χρησιμοποιεί την κοινωνική εξουσία και εμπιστοσύνη που είναι επενδυμένες στην κεντρική τράπεζα».

Κ. Θεοτόκης: Η τιμή και το χρήμα

Η πραγματικότητα βρίσκεται μέσα στις παραπάνω γραμμές που διαβάζουμε στο βιβλίο του Κ. Θεοτόκη, «Η τιμή και το χρήμα». Οι κοινωνίες μεταβίβασαν την εξουσία και την εμπιστοσύνη τους στο τραπεζικό σύστημα. Η μεταφορά αυτή είχε ως αποτέλεσμα οι τράπεζες να έχουν το νόμιμο δικαίωμα να ασκούν τη δύναμη του χρήματος που αυτές κατέχουν. Αυτή η κατάσταση παγιώθηκε στη συνείδηση των ανθρώπων και με την πάροδο των αιώνων, με τη συμμετοχή και τη συμβολή των πολιτικών συστημάτων ανά τον κόσμο.

Η εξουσία που ασκεί το χρήμα δεν εντοπίζεται μόνο σε κοινωνικό επίπεδο.

Το χρήμα αποτελεί μέσο εξουσίας και στις διαπροσωπικές σχέσεις. Τα άτομα που τα διακρίνει μία οικονομική επιφάνεια επιβάλλονται στα άλλα άτομα ακόμα και μέσα στα στενά οικογενειακά πλαίσια, βάζοντας σε δεύτερη μοίρα ακόμη και τους συγγενικούς δεσμούς, τους δεσμούς αίματος.

Και στις δύο περιπτώσεις, των κοινωνιών αλλά και σε προσωπικό επίπεδο, η εξουσία δεν εκδηλώνεται κατ' ανάγκη με βίαιο τρόπο.

Κατά κανόνα, τα άτομα και οι κοινωνίες έμαθαν να υποτάσσονται στη δύναμη του χρήματος αδιαμαρτύρητα, θεωρώντας αυτή την πραγματικότητα, μια παγιωμένη και αναμφισβήτητη κατάσταση!

Σε παλαιότερες κοινωνίες ο πλούτος δεν ασκούσε κυριαρχία πάνω στους ανθρώπους. Στις σύγχρονες ταξικές κοινωνίες η αποδοχή ότι ο πλούτος ασκεί κάποια κυριαρχία στους ανθρώπους πρέπει να τονιστεί ότι εκδηλώνεται «δυνάμει» και «μέσω» της κυριαρχίας στα πράγματα. Εξουσιάζονται τα πράγματα και όχι οι άνθρωποι. Η κυριαρχία πάνω στα πράγματα δεν είναι κάτι κακό. Η κυριαρχία όμως πάνω στους ανθρώπους είναι μια μη αποδεκτή κατάσταση.

Το χρήμα ως μέσο μοιράσματος των αγαθών του πλανήτη.

Ο πλούτος σαν κυριαρχία στα πράγματα αλλά και ο πλούτος της παραγωγής, αποτελεί μια καλή πλευρά της ανθρώπινης συμπεριφοράς. Το χρήμα στην πορεία της ανθρωπότητας, συνέβαλε στην κατακόρυφη αύξηση της παραγωγής σε παγκόσμιο επίπεδο γεγονός που οδήγησε και στην καλύτερευση του βιοτικού επιπέδου των ανθρώπων.

Αυτό δε σημαίνει ότι δεν υπάρχουν περιοχές όπως και εκατομμύρια ανθρώπων που ζουν σε κατάσταση απόλυτης φτώχειας. Οι θάνατοι από ασιτία είναι καθημερινό φαινόμενο και στις υποανάπτυκτες περιοχές αλλά και στις αναπτυσσόμενες περιοχές του δυτικού κόσμου.

Παρατηρείται υπερπαραγωγή αγαθών αλλά και υποσιτισμός.

Πώς γίνεται η κατανομή των αγαθών στις σύγχρονες κοινωνίες;

Το χρήμα αναμφισβήτητα κατέχει κυρίαρχο ρόλο στην όλη διαδικασία του μοιράσματος της παραγωγής ανάμεσα στα άτομα.

Η χρηματική αποτίμηση των προϊόντων και υπηρεσιών, οδήγησε στην αποτροπή της αγοράς τους από άτομα που δεν διέθεταν το ακριβές χρηματικό αντίτιμο. Οδηγήθηκαν οι κοινωνίες να έχουν στους κόλπους τους άτομα που έχουν τη δυνατότητα απόκτησης αγαθών και άτομα που μη έχοντας χρήματα είναι αποκλεισμένοι από την αγορά τους. Έγινε λοιπόν ο πλούτος αιτία δημιουργίας ταξικών κοινωνιών.

Συνειρμικά οδηγούμαστε στο ερώτημα: Ποιος είναι εκείνος ο παράγοντας που οδηγεί στον πλούτο των ανθρώπων και συνεπακόλουθα στην πρόσβασή τους στα αγαθά που παράγονται;

Η απάντηση βρίσκεται στην επόμενη λειτουργία του χρήματος που είναι:

Το χρήμα ως μέτρο της ανθρώπινης δραστηριότητας.

Εργασία: Είναι η συστηματική και σκόπιμη χρήση σωματικών και πνευματικών δυνατοτήτων του ανθρώπου με σκοπό τη δημιουργία υλικών αλλά και πνευματικών αγαθών.

Η εργασία, αποτιμημένη σε χρήμα, εξασφαλίζει τα αναγκαία μέσα για την επιβίωση του ατόμου αφού με την εργασία καλύπτονται οι βιοποριστικές του ανάγκες. Η κάλυψη αυτών των αναγκών οδηγεί το

άτομο στην ελευθερία της σκέψης του, γεγονός που οδηγεί σε κοινωνική ευημερία.

Η ανθρώπινη δραστηριότητα αποτελεί υπαρξιακή ανάγκη, αφού και σε περίπτωση κάλυψης των βιοποριστικών αναγκών του, το άτομο εξακολουθεί να εργάζεται και να δημιουργεί. Η ανθρώπινη ενέργεια που έκφρασή της είναι η εργασία, μετασχηματίζεται σε χρήμα.

Τα άτομα προσφέρουν την εργασία τους έναντι κάποιας αμοιβής. Η αμοιβή αυτή είναι το χρήμα. Οι χρηματικές απολαβές δημιουργούν καλύτερες συνθήκες ζωής. Το χρήμα με την έννοια αυτή γεννά έργο αλλά ταυτόχρονα κυριαρχεί και στην ανθρώπινη εργασία. Το προϊόν είναι το αποτέλεσμα της ανθρώπινης εργασίας, το οποίο αποτιμάται και αυτό χρηματικά.

Η εργασία κατά κανόνα είναι μισθωτή, με την έννοια ότι προσφέρεται προς εκμετάλλευση, σε άτομα που έχουν την οικονομική δυνατότητα να συνδυάζουν τους παραγωγικούς συντελεστές με σκοπό την παραγωγή αγαθών. Η εργοδοσία διαθέτει το χάρισμα της επιχειρηματικότητας που αποτελεί πνευματική εργασία. Είναι η ικανότητα που έχουν κάποια άτομα να διαβλέπουν κέρδος σε κάποιους τομείς της οικονομίας και συνδυάζοντας τους παραγωγικούς συντελεστές να παράγουν προϊόντα και υπηρεσίες και συνακόλουθα πλούτο.

Το ερώτημα που ανακύπτει είναι αν η χρηματική αξία της εργασίας που προσφέρει ένας εργαζόμενος είναι μικρότερη, ίδια ή μεγαλύτερη της αξίας των αγαθών που παράγει.

Η πραγματικότητα έχει δείξει ότι η εργασία πληρώνεται πολύ λιγότερο σε σχέση με αυτά που παράγει. Η επιπλέον αξία των παραγόμενων αγαθών καρπώνεται από την εργοδοσία.

Το πόσο μεγάλο ή μικρό είναι το ποσοστό κέρδους που έχει η εργοδοσία είναι αυτό που καθορίζει τις μικρές ή μεγάλες χρηματικές απολαβές των εργαζομένων αντίστοιχα. Η αξία δηλαδή που δημιουργείται από τον εργαζόμενο στη διάρκεια 8 ωρών, είναι πολύ μεγαλύτερη από την αξία των αγαθών που απαιτούνται για την κάλυψη των αναγκών του.

Αυτό το γεγονός δημιουργεί ανισότητες στην αμοιβή της εργασίας που οδηγούν στην ανικανότητα κάποιων ανθρώπων να έχουν τη δυνατότητα απόκτησης επαρκών αγαθών για την επιβίωσή τους.

Αδιαμφισβήτητη είναι και η συμβολή του χρήματος στη δημιουργία του φαινομένου της εξειδίκευσης της εργασίας. Οι διαφορές στις χρηματικές αμοιβές της είναι ένας από τους λόγους που οδήγησε τους ανθρώπους στο να απασχολούνται σε παραγωγικές δραστηριότητες στις οποίες είναι πιο αποδοτικοί. Η αποδοτική εργασία είναι σε μεγάλο βαθμό υψηλά αμειβόμενη.

Το χρήμα ως μια τεχνική για τη δημιουργία ανισοτήτων στα πρότυπα διαβίωσης και κοινωνικής δύναμης.

Σε παγκόσμιο επίπεδο, η διαφορετική χρηματική αμοιβή των διαφόρων μορφών εργασίας, οδήγησε στο φαινόμενο των ανισοτήτων στα εισοδήματα.

Σύμφωνα με τον ΟΟΣΑ, στο δυτικό κόσμο, είναι μεγάλες οι οικονομικές ανισότητες, φαινόμενο που τείνει να παγιωθεί, με την φτώχεια να απειλεί τη σταθερότητα των κοινωνιών.

Οι ανισότητες στα εισοδήματα δεν έχει μόνο αρνητικές επιπτώσεις στο κοινωνικό και στο πολιτικό επίπεδο αλλά και σε οικονομικό.

Μακροχρόνια, η μείωση της κατανάλωσης από μεγάλα στρώματα του πληθυσμού μιας κοινωνίας, έχει δυσμενείς επιπτώσεις στη λειτουργία των επιχειρήσεων που οδηγούνται σταδιακά σε υπολειτουργία. Αυτό συνεπάγεται αύξηση της ανεργίας με όλες τις συνέπειες, ψυχολογικές και οικονομικές στα άτομα και τις κοινωνίες.

Μια πολύ σοβαρή συνέπεια των οικονομικών ανισοτήτων είναι η δυσκολία στην πρόσβαση των κοινωνικών αγαθών, όπως είναι η εκπαίδευση. Το υψηλό κόστος, γίνεται αποτρεπτικός παράγοντας για τα άτομα με χαμηλό εισόδημα. Αυτό το γεγονός έχει ως αποτέλεσμα τη διαιώνιση των οικονομικών ανισοτήτων, αφού τα άτομα δεν έχουν ίσες ευκαιρίες με τα άτομα με μεγαλύτερη οικονομική επιφάνεια. Τα άτομα χαμηλού μορφωτικού επιπέδου χειραγωγούνται εύκολα, γεγονός που διευκολύνει τα πολιτικά συστήματα, στην εκμετάλλευσή τους.

Παρατηρείται ταυτόχρονα, ότι τα άτομα με μικρά εισοδήματα, δεν αγγίζουν τα πρότυπα διαβίωσης που θέτει μια κοινωνία. Δεν έχουν τη δυνατότητα πρόσβασης σε προϊόντα τέχνης, στην παρακολούθηση θεαμάτων αλλά και στην πραγματοποίηση ταξιδιών αναψυχής που προάγουν το πνεύμα και τον εσωτερικό κόσμο του ανθρώπου.

Επιπλέον, η ποιότητα αλλά και το είδος διατροφής, είναι χαμηλού επιπέδου γεγονός που οδηγεί τα άτομα με χαμηλά εισοδήματα ακόμα και σε κακή κατάσταση της υγείας τους και αδυναμίας στην πρόσβαση υπηρεσιών υγείας. Τέλος, οι αρνητικές επιπτώσεις φαίνονται και στις ενδυματολογικές επιλογές των ατόμων αυτών αλλά και στην κατοικία και τον τόπο διαμονής τους.

Δε θα μπορούσαμε να παραβλέψουμε το γεγονός όμως, ότι οι υψηλές χρηματικές αμοιβές διαφόρων μορφών εργασιών, γίνονται κίνητρο υψηλής απόδοσης και παράγοντας δημιουργίας έργων ποιότητας, που βοηθούν στην εξέλιξη της ανθρωπότητας σε όλα τα επίπεδα, τεχνολογικό, πολιτισμικό, περιβαλλοντικό και πολλών άλλων.

Το χρήμα ως μέτρηση της ελευθερίας σε προσωπικές δραστηριότητες

Ενδιαφέρον παρουσιάζει η περίπτωση όπου το χρήμα υπάρχει σε αφθονία.

Αυτό το γεγονός οδηγεί τα άτομα σε μια κατάσταση ελευθερίας, παράγοντας που είναι θεμελιώδης στην πορεία της ζωής των ανθρώπων. Αποτελεί υποχρέωση της πολιτείας και του κράτους δικαίου, να διατηρήσει αυτή την ελευθερία θεσπίζοντας έναν, υπό όρους, ελάχιστο εγγυημένο εισόδημα για όλους τους πολίτες.

Τα άτομα όταν απολαμβάνουν την ασφάλεια της ύπαρξης χρημάτων, έχουν την ικανότητα να προβαίνουν σε πράξεις που ικανοποιούν το πρότυπο ζωής που έχουν επιλέξει.

Το χρήμα ως μέσο ρύθμισης δίκαιων συμφωνιών, συναλλαγών.

Η χρηματική αποτίμηση των προϊόντων και των υπηρεσιών έχει ως αποτέλεσμα τα άτομα να έχουν την αίσθηση του δικαίου σε κάθε τους συναλλαγή.

Υπάρχει ικανοποίηση στις συναλλαγές όταν υπάρχει γενικότερη αποδοχή ότι τα αντικείμενα συναλλαγής και οι όροι που συνοδεύουν αυτήν είναι ανάλογης αξίας και δίκαιοι. Η τήρηση συμφωνιών εδραιώνεται πάνω στη δικαιοσύνη που δημιουργείται στα συμβαλλόμενα μέρη.

Το χρήμα ως ρυθμιστής των συναλλαγών, αναγκάζει να γίνονται συγκρίσιμες όλες οι συναισθηματικές αξιολογήσεις, εμπειριών, αγαθών και υπηρεσιών. Κάτι τέτοιο όμως δε γίνεται με τον συνειδησιακό πλούτο του ανθρώπου, ο οποίος δε μπορεί να συγκριθεί με τις υπόλοιπες εμπειρίες.

Το χρήμα ως μέσο συμβολής στην επίτευξη πολιτισμού από το άτομο και το αντίστροφο.

Με τον όρο πολιτισμός εννοείται ένα σύστημα αξιών, πιστεύω, εννοιών, παραδοχών, συμβόλων, εθίμων, κανόνων, θρησκειών, γλωσσών, που δημιουργούν οι άνθρωποι.

Με το πέρασμα των αιώνων, οι άνθρωποι δημιούργησαν έναν αξιόλογο πολιτισμό σε κάθε κοινωνία και φυλή στην οποία ανήκαν.

Κάθε άτομο ως μονάδα, συμβάλει με την προσωπική του ενέργεια, αντίληψη και μορφωτικό επίπεδο στο να μετασχηματίζει το περιβάλλον στο οποίο δραστηριοποιείται. Ο άνθρωπος, μέσα από τα έργα του και τις μεγάλες ανακαλύψεις, έχει καταφέρει την επίτευξη της ευημερίας του. Η παρουσία του χρήματος, επιτάχυνε και έδωσε κίνητρα στον άνθρωπο για την δημιουργία του πολιτισμού στα σημερινά επίπεδα.

Ασύγκριτα μεγαλύτερη είναι η συμβολή του ανθρώπινου πολιτισμού στην ολοκλήρωση και την αυτοπραγμάτωση των ατόμων. Τα άτομα έχουν τη δυνατότητα να γίνονται δέκτες των προϊόντων του πολιτισμού, ενώ αυτά δημιουργούν μόνο ένα μικρό κομμάτι αυτού.

Συμπερασματικά λοιπόν, είναι πολύ περισσότερα τα εφόδια που δίνει ο πολιτισμός στα άτομα για την ευημερία τους, σε σχέση με αυτά που δίνουν τα άτομα για την επίτευξη του πολιτισμού.

1.7 ΑΤΟΜΟ-ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ-ΚΟΙΝΩΝΙΑ ΚΑΙ ΧΡΗΜΑ

Τα **άτομα** από μικρή ηλικία αποκτούν την ιδιότητα του καταναλωτή. Τα παιδιά μαθαίνουν να διαχειρίζονται το χαρτζιλίκι τους, το οποίο αποτελεί την πρώτη τους επαφή με το χρήμα.

Βασικός στόχος όλων των ανθρώπων, είναι η μεγιστοποίηση της χρησιμότητάς τους, από τον συνδυασμό προϊόντων και υπηρεσιών που καταναλώνουν, με δεδομένο τον περιορισμό των τιμών των αγαθών αλλά και

του εισοδήματός τους.

Η αγοραστική τους συμπεριφορά είναι συνάρτηση της ηλικίας τους, της οικογενειακής τους κατάστασης, της μόρφωσής τους, των επιρροών τους από το περιβάλλον, των συναισθημάτων τους αλλά και των συνηθειών τους.

Οι απεριόριστες επιθυμίες των ατόμων έρχονται αντιμέτωπες με τα περιορισμένα εισοδήματά τους. Στην προσπάθειά τους για ικανοποίηση περισσότερων αναγκών, η αύξηση των εισοδημάτων αποτελεί μονόδρομος.

Παρατηρείται λοιπόν μια αδιάκοπη ενασχόληση των ατόμων στην επιδίωξη χρήματος.

Πέρα από την κάλυψη των αναγκών του ανθρώπου, το χρήμα δίνει τη δυνατότητα αγοράς ελεύθερου χρόνου. Χρόνος για την οικογένεια για τους φίλους και γενικότερα χρόνο για χαλάρωση και αναψυχή. Η εμπειρία όμως έχει δείξει ότι η απόκτηση χρήματος δεν οδηγεί σ αυτή την κατάσταση αλλά στη συνέχιση της προσπάθειας για πλουτισμό, κάποιες φορές και σε πιο έντονο ρυθμό.

Η χρήση αθέμιτων μέσων γι' αυτό, όπως φοροδιαφυγή, κυνήγι μαύρου χρήματος και άλλες παράνομες πρακτικές, εκδηλώνονται πολλές φορές για την κατάκτηση του στόχου που είναι το χρήμα

Οι **επιχειρήσεις** είναι ο βασικότερος μοχλός οικονομικής ανάπτυξης σε μια οικονομία. Οι επενδύσεις στις οποίες προβαίνουν οι παραγωγικές μονάδες αποτελούν το ζητούμενο στις κοινωνίες, οι οποίες συναρτούν την ευημερία τους με αυτές.

Η επιδίωξη της ρευστότητας απ' την πλευρά των επιχειρήσεων, για την αποπληρωμή των υποχρεώσεών τους είναι μια καθημερινή πραγματικότητα. Κατά κανόνα η πτώχευση μιας μονάδας είναι αποτέλεσμα της έλλειψης ρευστότητας. Αυτό, οδηγεί στον αγώνα για χρηματοδότηση, μέσω ξένων πηγών, όπως τα δάνεια από τράπεζες, επιδοτήσεις και βοήθεια από κρατικούς φορείς και την Ευρωπαϊκή Ένωση. Οι επιχειρήσεις επιστρατεύουν πολλά κανάλια διανομής και επαφής με τους καταναλωτές, στην προσπάθειά τους να προβούν στην πώληση των προϊόντων και υπηρεσιών τους, που είναι και η βασική πηγή εσόδων της.

Όλα τα τμήματα μιας επιχείρησης, λογιστήριο, τμήμα παραγωγής, τμήμα προσωπικού, τμήμα διανομής, τμήμα marketing, τμήμα προμηθειών, έχουν ως βασική επιδίωξη να φτάσει το προϊόν στα χέρια του καταναλωτή. Τα ποσά που δαπανούνται γι' αυτό το σκοπό είναι πολύ μεγάλα.

Ο ανταγωνισμός ανάμεσα στις επιχειρήσεις είναι ουσιαστικά κυνήγι χρήματος.

Στον επιχειρηματικό κόσμο όλες οι ενέργειες προέρχονται από το χρήμα αλλά και επιστρέφουν στο χρήμα. Δημιουργείται λοιπόν η εντύπωση ότι το κέρδος και συγκεκριμένα η μεγιστοποίησή του είναι ο μοναδικός στόχος μιας επιχείρησης. Εν μέρη είναι σωστή η παρατήρηση αλλά δεν απόλυτα σωστή. Στη συνείδηση όμως των καταναλωτών έχει δημιουργηθεί η εντύπωση ότι μόνο τα οικονομικά κίνητρα είναι παράγοντας δραστηριοποίησης μιας επιχείρησης.

Έχει αναπτυχθεί, εδώ και πολλά χρόνια ένας "Κώδικας επιχειρησιακής ηθικής σε μια προσπάθεια να αποκατασταθεί η εσφαλμένη αυτή εντύπωση. Προσφέρονται αγαθά με μέριμνα την διασφάλιση της υγείας του καταναλωτή, τηρείται η κείμενη νομοθεσία, υπάρχει η κοινωνική και πολιτιστική συνεισφορά προς τους εργαζόμενους και το κοινωνικό σύνολο και η προσπάθεια για την προστασία του περιβάλλοντος.

«Πού κρύβεται η παγίδα;»

Στην εξελικτική του πορεία, ο άνθρωπος δημιούργησε **κοινωνίες** με συγκεκριμένες οικονομικές και πολιτικές δομές. Χαρακτηριστικό όλων αυτών των κοινωνιών είναι, ότι στηρίχτηκαν σε συγκεκριμένα παραγωγικά συστήματα, τα οποία αποτέλεσαν και τη βάση για τη δημιουργία των κοινωνικοοικονομικών σχέσεων κάθε εποχής.

Το στοιχείο της καταπίεσης μεγάλων μαζών από αυτούς που ήλεγχαν τα μέσα παραγωγής το διακρίνουμε ήδη στον αρχαίο κόσμο.

Στην αρχαία Ελλάδα υπήρχαν οι δούλοι που προέρχονταν είτε από αιχμαλωσία είτε από ανθρώπους που είχαν χρεοκοπήσει και έβαζαν εγγύηση το σώμα τους. Οι δούλοι δεν είχαν πολιτικά δικαιώματα και έκαναν όλες τις χειρωνακτικές εργασίες οι οποίες θεωρούνταν από τους αρχαίους Έλληνες υποτιμητικές.

Στη Ρωμαϊκή Αυτοκρατορία, εκτεταμένο ήταν το εμπόριο δούλων. Τους χρησιμοποιούσαν οι Ρωμαίοι σε θεάματα σαν μονομάχους με αποτέλεσμα να σκοτώνονται χιλιάδες στις αρένες προς ψυχαγωγία του κόσμου. Ένας δούλος θεωρούνταν πράγμα(res). Η δουλεία είναι μια ακραία μορφή εκμετάλλευσης,

αφού οι δούλοι δεν έχουν κανένα δικαίωμα ούτε στην ίδια τους την ύπαρξη.

Με την πάροδο των αιώνων το δουλοκτητικό σύστημα ξεπεράστηκε και στη θέση του ήρθε ένα άλλο σύστημα το φεουδαρχικό. Σ αυτό το σύστημα οι φεουδάρχες κατείχαν την καλλιεργήσιμη γη και καρπώνονταν την εργασία των αγροτών που δεν είχαν δικαίωμα να εγκαταλείψουν το φέουδο. Σε κάποιες περιοχές έπρεπε ακόμη και να ζητηθεί η έγκριση του φεουδάρχη για τη σύναψη γάμου ενός αγρότη. Και σ αυτό το σύστημα η εκμετάλλευση ανθρώπου από άνθρωπο είναι έντονη.

Η ζωή και στα δύο αυτά συστήματα εξαρτιότανε από την καλή θέληση και τη γενναιοδωρία αυτών που ήταν στην εξουσία είτε την οικονομική είτε την πολιτική.

Η ανάπτυξη του εμπορίου κατά τον 14^ο αιώνα και η επέκταση των ανταλλαγών, γέννησε την ανάγκη για περισσότερο χρήμα. Οι φεουδάρχες αντικατέστησαν την πρόσοδο σε είδος ή εργασία που έπαιρναν από τους αγρότες, με την καταβολή ενοικίου. Η ανέχεια στους κόλπους των αγροτών ήταν μεγάλη με αποτέλεσμα να ξεσπάσουν επαναστάσεις με μεγαλύτερη αυτή της Γαλλίας το 1789 όπου και απαιτήθηκε ο περιορισμός της δύναμης των φεουδαρχών και η κατάργηση της βασιλείας.

Το καπιταλιστικό σύστημα που ακολούθησε, άρχισε να θεμελιώνεται. Οι σύγχρονες καπιταλιστικές κοινωνίες καταδικάζουν τη δουλεία σε όλες της τις μορφές και τα ανθρώπινα δικαιώματα είναι μια πραγματικότητα. Το χρήμα με τις λειτουργίες του έφερε την εξάλειψη της δουλείας και η ανθρώπινη ζωή χαίρει πλέον τον σεβασμό όλων. Το γεγονός της θεμελίωσης των δικαιωμάτων του ανθρώπου με νόμους δεν κατάφερε και την εξάλειψη της εκμετάλλευσης.

Η ανθρώπινη ζωή δεν κινδυνεύει από κανέναν εργοδότη και τα βασανιστήρια έχουν καταργηθεί αλλά η δημιουργία τάξεων και οι μεγάλες ανισότητες, κυρίως οικονομικές, έχουν εξαθλιώσει εκατομμύρια ανθρώπους σ όλο τον κόσμο.

Το κυνήγι του κέρδους έχει οδηγήσει την ανθρωπότητα σε πολέμους. Επενδύονται δισεκατομμύρια για την ανακάλυψη νέων οπλικών συστημάτων με σκοπό την κυριαρχία κρατών πάνω σε άλλα κράτη για την εκμετάλλευση του πλούτου τους.

Το χρήμα, έφερε μια νέα μορφή δουλείας.

Σε μια κοινωνία η οποία βασίζεται στην ανταλλαγή των εμπορευμάτων, το χρήμα είναι το αναγκαίο μέσο της οικονομικής κοινωνικότητας.

Είναι ο συνδυασμός κρίκος ανάμεσα στα παραγόμενα προϊόντα οποία συνεπάγονται και τη συσχέτιση ανάμεσα στους παραγωγούς, οι οποίοι ως άνθρωποι δεν έχουν καμία σχέση.

Έτσι, σε μια αστική, σύγχρονη κοινωνία, το χρήμα αποκτά κοινωνική δύναμη. Ακόμα και η κοινωνική συνοχή εδραιώνεται μέσω του χρήματος. Σε περιόδους οικονομικών κρίσεων, παρατηρείται έντονα το φαινόμενο διάσπασης αυτής της συνοχής, με δυσάρεστες συνέπειες.

Η οικονομική ανάπτυξη μιας κοινωνίας έχει ως αποτέλεσμα τα μέλη της να ευημερούν. Σε μια κοινωνία όμως που το κυνήγι του χρήματος οδηγεί σε φαινόμενα διαφθοράς όπως επισημαίνουν διάφοροι οργανισμοί, όπως ο ΟΟΣΑ, το ΔΝΤ, ο Παγκόσμιος Οργανισμός Εμπορίου, η ομαλή λειτουργία της

είναι γεγονός ανέφικτο, με αποτέλεσμα να κλονίζονται τα θεμέλιά της. Οδηγείται κατά βάση σε πολιτική και ηθική διαφθορά.

Η αναδιανομή του πλούτου με σκοπό τη μείωση των ανισοτήτων καθίσταται επιτακτική.

Καθοριστικός παράγοντας σε μια κοινωνία είναι η ύπαρξη κατάλληλης και επαρκούς νομοθεσίας για την εξάλειψη του ποσοστού φτώχειας και την προώθηση της ευημερίας του μεγάλου συνόλου των πολιτών. Η πρόσβασή τους σε ιδιωτικά και δημόσια αγαθά είναι επιτακτική για την ικανοποίηση αυτού του στόχου.

Πολλές φορές, διάφορα ανθρωπιστικά κινήματα, τονίζουν την ηθική των συναλλαγών, που είναι απαραίτητη για την ομαλή λειτουργία του οικονομικού συστήματος σε μία χώρα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ

ΟΙ ΥΠΑΡΞΙΑΚΕΣ ΑΡΧΕΣ ΚΑΙ ΑΝΑΖΗΤΗΣΕΙΣ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ

2.1 ΟΙ ΑΡΧΕΣ ΤΟΥ ΥΠΑΡΞΙΣΜΟΥ

Ο Άνθρωπος είναι ένα πολυδιάστατο ον. Η φύση του είναι πολύπλοκη και βιώνει μια συνεχή πάλη της σάρκας του πνεύματος και της συνείδησης. Το ζητούμενο είναι η ισορροπία, η ευτυχία, η αυτοπραγμάτωση.

Η ικανοποίηση των υλικών αναγκών του ανθρώπου αποτελεί το πρωταρχικό μέλημα, αφού η επιβίωση και η διατήρηση της φυσικής του υπόστασης, ενεργοποιεί το βασικό αίσθημα της αυτοσυντήρησης. Στη σημερινή πραγματικότητα η κυριαρχία της σάρκας και ο συνεχής αγώνας ικανοποίησής της, είναι έντονος.

Μέσα σ όλο αυτό τον αγώνα, ο άνθρωπος ποτέ δεν έπαψε να αναζητά απαντήσεις σε θέματα που αφορούν και έχουν σχέση με πνευματικές ανησυχίες και συνειδησιακές συγκρούσεις.

Το τέλος του Δεύτερου Παγκοσμίου Πολέμου, σηματοδότησε την αρχή μιας διαφορετικής θεώρησης των πραγμάτων, με σκοπό να μπει ένα τέλος στα αδιέξοδα που είχαν δημιουργηθεί. Ο άνθρωπος θεωρήθηκε το κέντρο όλων και αυτός που καθορίζει τις πράξεις του, ανεπηρέαστος από τους παράγοντες του εξωτερικού περιβάλλοντος.

Η όλη κατάσταση καθορίζει τη συμπεριφορά του, ως ενέργεια ελευθερίας. Αυτές οι θέσεις, αποτέλεσαν την αρχή του κινήματος του Υπαρξισμού. Βασικοί θεμελιωτές και εκφραστές του είναι ο Jean Paul Sartre και ο Albert Camus.

Ο Υπαρξισμός ως θεωρία και κίνημα, τονίζει την αναγκαιότητα, ο άνθρωπος να έρθει σε επαφή με τον εσωτερικό του κόσμο. Αυτό θα του δώσει τη δυνατότητα να απαντήσει σε πολλά προβλήματα που τον απασχολούν και που οι αρχές τους βρίσκονται στην ίδια τους την ύπαρξη.

Ο **θάνατος** είναι από τα μεγαλύτερα θέματα που έχει να αντιμετωπίσει ο άνθρωπος, θέμα που δημιουργεί φόβο και αγωνία. Οι υπαρξιστές πιστεύουν ότι ζωή και θάνατος συνδέονται άρρηκτα. Αν το άτομο συνειδητοποιήσει ότι ο θάνατος είναι κάτι αναπόφευκτο, τότε η επίδραση αυτού του γεγονότος θα είναι καθοριστική για την πορεία της ζωής του. Γεγονότα, πράξεις, συμπεριφορές, θα χάσουν την αξία τους και θα αποκτήσουν αξία κάποια άλλα που δίνουν περισσότερο νόημα στο άτομο. Μέσα σ αυτή την προοπτική, κάθε προσκόλληση σε υλικά πράγματα και κυρίως η εμμονή στην απόκτηση χρημάτων, αγγίζει το μάταιο. Η μόνη απάντηση στην αγωνία του θανάτου είναι η ίδια η ζωή και ο άνθρωπος που τη διαιώνίζει. Δύσκολα συνειδητοποιεί το άτομο ότι μέσα από την συσσώρευση πλούτου και δύναμης δεν αποτρέπεται κάτι το οποίο είναι αναπόφευκτο.

Και ο θάνατος είναι...

Το θέμα της ανθρώπινης **ελευθερίας**, έχει απασχολήσει πολλούς φιλοσόφους, θεολόγους και επιστήμονες που ασχολούνται με τη μελέτη της ανθρώπινης συμπεριφοράς.

Χαρακτηριστικό είναι το απόσπασμα από το αριστούργημα του Φιοντόρ Ντοστογιέφσκι «Αδερφοί Καραμαζώφ». Είναι ο μονόλογος του Μεγάλου Ιεροεξεταστή που επισκέπτεται τον Χριστό και τον κατηγορεί για την ελευθερία που έδωσε και την αδυναμία του ανθρώπου να την εκτιμήσει και να την διαχειριστεί. Του υπενθυμίζει τους πειρασμούς που του έβαλε ο διάβολος στην έρημο. Ο Μεγάλος Ιεροεξεταστής λέει:

«Θυμήσου την πρώτη ερώτηση, την έννοιά της, αν όχι ακριβώς τα λόγια: Θέλεις να πας στον κόσμο με αδειανά τα χέρια κηρύσσοντας στους ανθρώπους μια ελευθερία που η φυσική τους βλακεία και η φυσική τους προστυχιά δεν τους αφήνουν να την καταλάβουν, μια ελευθερία που τους φοβίζει, γιατί δεν υπάρχει και δε θα υπάρξει τίποτα πιο ανυπόφορο απ' αυτή για τον άνθρωπο και την κοινωνία; Βλέπεις αυτές τις πέτρες της άγονης ερήμου; Κάνε τες ψωμιά και οι άνθρωποι θα τρέξουν πίσω σου με ευγνωμοσύνη, σαν υπάκουο κοπάδι, τρέμοντας μήπως πάρεις το χέρι σου και δεν έχουν πια ψωμί. Εσύ όμως δε θέλησες να στερήσεις απ' τον άνθρωπο την ελευθερία και αρνήθηκες, κρίνοντας πως είναι ασυμβίβαστη με την υπακοή που εξαγοράζεται με ψωμιά...Επαύξησες την ανθρώπινη ελευθερία, αντί να την περιορίσεις και επέβαλες έτσι για πάντα στον ηθικό άνθρωπο τα μαρτύρια αυτής της ελευθερίας.

Ήθελες να σε αγαπούν ελεύθερα, να σε ακολουθούν οι άνθρωποι με τη θέλησή τους, καταγοητευμένοι...Δεν κατέβηκες απ' τον σταυρό όταν σε κορόιδευαν και σου φώναζαν ειρωνικά! "κατέβα απ' το σταυρό για να σε πιστέψουμε". Δεν το 'κανες, γιατί δεν ήθελες πάλι να υποδουλώσεις τον άνθρωπο μ ένα θαύμα. Ήθελες μια πίστη ελεύθερη και όχι υπαγορευμένη από το θαύμα. Χρειαζόσυνα την ελεύθερη αγάπη και όχι τη δουλική έξαρση ενός τρομοκρατημένου σκλάβου...Δε σε φοβάμαι καθόλου. Κι εγώ πήγα στην έρημο, κι εγώ έζησα με ρίζες και ακρίδες, κι εγώ μακάρισα την ελευθερία που χάρισες στους ανθρώπους...Αλλά συνήλθα και δε θέλησα να υπηρετήσω μια υπόθεση παράλογη. Γύρισα πίσω και ενώθηκα με εκείνους που διόρθωσαν το έργο σου.. Σ το ξαναλέω, αύριο, μ ένα νόημά μου, θα ιδείς αυτό το πειθήνιο κοπάδι να φέρνει αναμμένα κάρβουνα στη φωτιά όπου θα σε ρίξω, γιατί ήρθες να εμποδίσεις το έργο μας. Γιατί αν υπάρχει κάποιος που του αξίζει πιο πολύ απ' όλους να καεί, αυτός είσαι εσύ. Αύριο θα σε κάψω. Τελείωσα».

Ο υπαρξισμός , ανέπτυξε τις θέσεις του για το συγκεκριμένο θέμα μέσω των αντιπροσώπων του.

Το συγκεκριμένο κίνημα αντέταξε την έννοια της ριζικής και απόλυτης ελευθερίας. Κατά τον Sartre, αυτό που έχει βαρύτητα είναι οι πράξεις των ατόμων και όχι οι θέσεις τους σε θεωρητικό επίπεδο. Αυτές οι πράξεις είναι αποτέλεσμα της αυτοσυνείδησης των ατόμων. Ο άνθρωπος έχει την ελευθερία και το βάρος της επιλογής για καθετί που κάνει. Η ευθύνη αυτής της επιλογής είναι τεράστια, τόσο, ώστε πολλές φορές τα άτομα βάζουν εμπόδια για να μη κάνουν αυτό που πραγματικά θέλουν. Αρνούνται αυτή την ευθύνη, τη μεταθέτουν ή και την αποφεύγουν.

Ο Υπαρξισμός προχωράει ακόμα πιο πολύ και υποστηρίζει ότι οι επιλογές μας δεν δεσμεύονται από αποφάσεις που έχουμε πάρει στο παρελθόν αλλά κινούμαστε ανεξάρτητα από αυτές.

Η απόλυτη όμως ελευθερία είναι η άρνηση του ατόμου να υποταχθεί σε μια επιθυμία.

Στη ζωή του, ο άνθρωπος υπόκειται σε δεσμεύσεις και περιορισμούς, είτε βιολογικούς είτε ψυχοκοινωνικούς. Ωστόσο και μέσα σ αυτά τα όρια, η δυνατότητα επιλογής είναι μεγάλη.

Η απόφαση του ατόμου για το πως θα ζήσει τη ζωή του ξεκινάει από τη δύναμη και τη θέλησή του να το κάνει.

Η **μοναξιά**, επίκαιρο και διαχρονικό θέμα στη σύγχρονη εποχή, είναι μια άλλη πτυχή της ανθρώπινης ύπαρξης που έχει αναλυθεί από τους υπαρξιστές φιλοσόφους.

Ένα άτομο, αισθάνεται απομόνωση όταν δεν έχει την ικανότητα να δημιουργήσει σχέσεις και επαφές με άλλα άτομα. Αυτό μετατρέπεται σε μια εσωτερική βιωματική κατάσταση, ικανή να βυθίσει το άτομο στη δυστυχία.

Υπάρχει όμως και η ενδοπροσωπική μοναξιά, μια κατάσταση που βιώνει ο άνθρωπος όταν δεν τα έχει καλά με τον εαυτό του. Η επαφή με τον εαυτό του είναι ανύπαρκτη, γεγονός που τον οδηγεί σε μια κατάσταση απομόνωσης.

Οι υπαρξιστές φιλόσοφοι αναφέρονται στην μοναξιά, εκείνη την υπαρξιακή, όπου το άτομο συνειδητοποιεί ότι είναι μόνο του, ανεξάρτητα αν έχει κοντινές σχέσεις ή όχι. Αυτό αποτελεί πηγή άγχους και μόνιμης προσπάθειας για την αντιμετώπισή του.

Ένα μεγάλο θέμα που απασχόλησε τον Υπαρξισμό είναι αυτό της εξέλιξης του ανθρώπου.

Η **εξέλιξη** αναφέρεται στην ανάπτυξη του εαυτού μας και του εσωτερικού προσωπικού μας στοιχείου. Είναι μια διαδικασία διαφοροποίησης από τους άλλους, που μας επιτρέπει να γίνουμε, αυτό που είμαστε ικανοί να γίνουμε.

Για να το πετύχει αυτό, το άτομο πρέπει να αποχωριστεί τα άλλα άτομα, έτσι ώστε απερίσπαστα, να εξελίξει τις δικές του προσωπικές δυνατότητες. Η κοπή του ομφάλιου λώρου είναι η πρώτη πράξη αποχωρισμού κατά τη γέννηση.

Η εξελικτική διαδικασία είναι μια επώδυνη διαδικασία, κατά την οποία το άτομο πρέπει να αγωνιστεί για να φτάσει στην ιδεατή κατάσταση που επιθυμεί. Είναι μια μοναχική πορεία που πολλές φορές δημιουργεί υπαρξιακό κενό.

Πολλές φορές οι άνθρωποι αναρωτιούνται για το τι **νόημα** έχει η ζωή τους. Ποιο είναι το νόημα της ύπαρξής τους, ειδικά μπροστά στην προοπτική του θανάτου.

Ο Albert Camus, αντιπρόσωπος του Υπαρξισμού, δε διατυπώνει το ερώτημα για το ποιο είναι το νόημα της ζωής αλλά το αν ένα άτομο θα συνεχίσει να ζει από τη στιγμή που θα συνειδητοποιήσει την έλλειψη νοήματος στη ζωή του.

Το θέμα της έλλειψης νοήματος στη ζωή του ανθρώπου, βάζει τα άτομα μπροστά στην ευθύνη που έχουν, να δημιουργήσουν τη ζωή που θέλουν αλλά και στο θέμα της ελευθερίας και σε ποιο βαθμό τη βιώνουν. Όταν το άτομο δεν έχει βρει το νόημα που έχει η ζωή του, τους στόχους του και τις αξίες του, τότε οδηγείται σε υπαρξιακή ένταση. Η υπαρξιακή ένταση μειώνεται όταν ο άνθρωπος δίνει έμφαση περισσότερο στις πνευματικές του επιδιώξεις και λιγότερο στη φυσική του διάσταση.

2.2 ΣΑΡΚΑ-ΠΝΕΥΜΑ-ΣΥΝΕΙΔΗΣΗ: Η ΦΥΣΗ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ

Η επιστήμη της γενετικής, μπόρεσε, μέσα στην πάροδο των χρόνων, να περιγράψει τη διαδικασία γέννησης ενός ανθρώπου. Μέσα απ' αυτήν ο άνθρωπος αποκτά υλική υπόσταση, δηλαδή σώμα.

Το σώμα είναι η μία πλευρά που χαρακτηρίζει τον άνθρωπο και το οποίο του δίνει τη συγκεκριμένη του μορφή. Η ικανοποίηση των σωματικών-σαρκικών αναγκών, καθιστά δυνατή την επιβίωση των ανθρώπων, αποτέλεσμα του αισθήματος της αυτοσυντήρησης που διακρίνει όλα τα έμβια όντα. Όλη η καθημερινή προσπάθεια του ατόμου, αναλώνεται στην απόκτηση των μέσων εκείνων που θα το διατηρήσουν πρωτίστως στη ζωή.

Αυτή η προσπάθεια λειτουργεί κάτω από την προοπτική ικανοποίησης της σάρκας.

Ο σύγχρονος δυτικός πολιτισμός έχει δημιουργήσει κοινωνίες, στις οποίες τα άτομα χαρακτηρίζονται από τον συνεχή αγώνα τους για κατανάλωση υλικών αγαθών. Η κατάσταση αυτή γίνεται ακραία όταν το άτομο προσκολλάται σ αυτήν και τη θεωρεί πρωτεύουσα για τη ζωή του. Οδηγείται τότε, σ έναν υλικό ευδαιμονισμό, εξισώνοντας την ευτυχία του με την απόκτηση όσο το δυνατόν περισσότερων υλικών αγαθών, ένδειξη καλής ζωής στις σύγχρονες κοινωνίες.

Ο ακραίος καταναλωτισμός, προϋποθέτει πλούτο και όλη η ενέργεια των ατόμων κατευθύνεται στη συγκέντρωσή του. Η σημερινή εποχή γεννά τεχνητές ανάγκες γεγονός που παγιδεύει τον άνθρωπο στον αγώνα για την κάλυψή τους.

Χαρακτηριστικό είναι το γεγονός, ότι ο πλούτος δεν καλύπτει, σε υπερθετικό βαθμό, μόνο τις ανάγκες σε υλικά αγαθά αλλά ταυτόχρονα προσδίδει κύρος και αίγλη κοινωνική. Έτσι ο άνθρωπος εξαναγκάζεται σε αγχώδεις και ταχύτατους ρυθμούς ζωής για την απόκτησή του. Πολλές φορές τα άτομα δε διστάζουν να χρησιμοποιούν και αθέμιτα μέσα στο κυνήγι του πλουτισμού.

Ο αγώνας για συνεχώς περισσότερα αγαθά οδηγεί στην πλεονεξία, καταλήγοντας σε έναν φαύλο κύκλο συνεχούς προσπάθειας, στερώντας από τον άνθρωπο τη χαρά του ελεύθερου χρόνου. Χρόνου, που είναι απαραίτητος για κοινωνικές επαφές, γνωριμία με τον εσωτερικό μας κόσμο και για την ολοκλήρωσή μας ως προσωπικότητες.

Αυτή η κατάσταση είναι μια διαδικασία αποξένωσης του ανθρώπου από τον εαυτό του, της ταύτισης και της εξάρτησής του από την υλική πραγματικότητα, δηλαδή της αλλοτρίωσής του.

Ο άνθρωπος δεν είναι μόνο σάρκα. Είναι και **πνεύμα**, δηλαδή φορέας διανοητικών λειτουργιών.

Το εννοιολογικό του περιεχόμενο, ποικίλει. Χρησιμοποιείται ο όρος για να δηλώσει το νου. Την αντιληπτική δηλαδή ικανότητα και δύναμη ενός ατόμου αλλά και την ευφυΐα του. Πολλές φορές έχει την έννοια της ιδιαίτερης ψυχικής και διανοητικής κατάστασης που χαρακτηρίζει ένα άτομο: π.χ «ανήσυχο πνεύμα».

Το πνεύμα του ανθρώπου είναι και η βασική αιτία της δημιουργίας του πολιτισμού των κοινωνιών. Η ανώτερη πνευματική κατάσταση οδηγεί τον άνθρωπο στη βίωση της σοφίας του κόσμου και καθώς και σε ανώτερα συναισθηματικά και νοητικά επίπεδα. Με αυτό τον τρόπο εξασφαλίζεται η γαλήνη, η υγεία, η αρμονία, η ασφάλεια και η ισορροπία στον άνθρωπο. Έτσι καθίσταται ικανός στην καταπολέμηση των παθών αλλά και στο να διακρίνει τα κίνητρα των πράξεων τόσο των άλλων όσο και του εαυτού του.

Διαφορετική θεώρηση για το πνεύμα δίνει ο χριστιανισμός, υποστηρίζοντας ότι ο πνευματικός άνθρωπος είναι αυτός που ενεργεί με τη χάρη του Αγίου Πνεύματος.

Κατά τους πνευματιστές, το πνεύμα είναι άυλο και το οποίο προϋπάρχει του υλικού σώματος και συνεχίζει να υπάρχει και μετά το θάνατό του.

Οι αποκρυφιστές θεωρούν ότι το πνεύμα και η ύλη δε διαχωρίζονται και είναι εκδηλώσεις της ζωής (απόλυτο).

Ανεξάρτητα από τις διαφορετικές τοποθετήσεις που διατυπώνονται για την πνευματική υπόσταση του ανθρώπου, το πνεύμα θεωρείται παράγοντας εξέλιξης και ολοκλήρωσης της ύπαρξης του ανθρώπου.

Αυτό που χαρακτηρίζει τον άνθρωπο, είναι η νοητική δυνατότητα που έχει να κατανοεί τον εαυτό του, τον εξωτερικό κόσμο και όλα όσα συμβαίνουν γύρω του. Αυτό είναι η **συνείδηση**. Είναι ο χώρος στον οποίο μπορεί να παραχθεί η εμπειρία, η αντίληψη, οι σκέψεις.

Ο σημαντικότερος ρόλος της είναι ότι μέσω της συνείδησης, ο άνθρωπος, έχει την ικανότητα της αυτογνωσίας και της επίγνωσης της ύπαρξής του.

Πολλές φορές ο όρος συνείδηση χρησιμοποιείται από τα άτομα για να περιγράψουν την ηθική κατάσταση ενός ανθρώπου, χαρακτηρίζοντάς τον "ασυνείδητο", δηλαδή άνθρωπο που δεν έχει ήθος ή ντροπή και προβαίνει σε πράξεις κοινωνικά μεμπτές. Λανθασμένα γίνεται η χρήση του όρου με αυτό τον τρόπο, γιατί σε κάθε πράξη, ο άνθρωπος ενεργεί έχοντας πλήρη επίγνωση αυτών που κάνει. Στις περιπτώσεις που το άτομο προβαίνει σε συμπεριφορές που έρχονται σε αντίθεση με τα ηθικά του πιστεύω, τότε η συνείδηση παρουσιάζεται ως ένας εσωτερικός έλεγχος που καταλήγει να γίνεται τιμωρία, μέσω των τύψεων.

Γίνεται εύκολα κατανοητό ότι σάρκα, πνεύμα, συνείδηση είναι μέρη που βρίσκονται σε σύνθεση, στον άνθρωπο. Είναι αδιαχώριστα και βρίσκονται σε σχέση αρμονική, μόνο όταν είναι σε αρμονία το καθένα ξεχωριστά. Η δυσλειτουργία της μιας υπόστασης, δημιουργεί δυσλειτουργία και στις άλλες δύο.

Η ολιστική αυτή αντιμετώπιση, δίνει τη δυνατότητα καλύτερης κατανόησης της ανθρώπινης ύπαρξης.

2.3 Ο ΡΟΛΟΣ ΤΟΥ ΧΡΗΜΑΤΟΣ ΣΤΙΣ ΥΠΑΡΞΙΑΚΕΣ ΑΝΑΖΗΤΗΣΕΙΣ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ

Ο άνθρωπος είναι πρόσωπο, αποτελούμενος από σάρκα, πνεύμα και συνείδηση. Σε παγκόσμια κλίμακα, ο πόθος του είναι να βιώσει την ευτυχία. Μια κατάσταση κατά την οποία θα βρίσκονται σε ισορροπία και αρμονία τα υλικά του στοιχεία με αυτά του πνεύματος και της συνείδησής του.

Άλλες είναι οι ανάγκες του σώματος και άλλες είναι του πνεύματος. Η ικανοποίησή τους προϋποθέτει μια ιεράρχηση, μέσα απ' την οποία ο άνθρωπος θα οδηγηθεί στην πληρότητα και την ολοκλήρωση. Η υπέρμετρη και μονόπλευρη βαρύτητα που δίνεται στην κάλυψη των αναγκών μιας μόνο πτυχής της ανθρώπινης ύπαρξης, σε βάρος των άλλων, έχει σαν αποτέλεσμα τη διατάραξη της ισορροπίας του ανθρώπου.

Τα άτομα στις σημερινές κοινωνίες δεν περιορίζονται στην καθημερινή τους επιβίωση αλλά κυνηγάνε όλο και περισσότερη ικανοποίηση των αισθήσεων. Αυτό έχει δημιουργήσει μια πραγματικότητα πλασματικών αναγκών.

Σ αυτή την κατάσταση, ο άνθρωπος αποπροσανατολίζεται απ' τις υπαρξιακές του αναζητήσεις.

Μέσα στην ένταση του αγώνα για χρήμα και πλουτισμό, ατονεί η αναζήτηση της κάλυψης των πνευματικών αναγκών. Το σώμα γίνεται υπερτροφικό γιατί το χρήμα είναι μια δίψα βασανιστική και κατά βάση άσβηστη.

Ο **θάνατος**, που αποτελεί τη μεγαλύτερη αγωνία και φόβο του ανθρώπου, ξεχνιέται και φαντάζει ανύπαρκτος. Μπροστά στα αναπάντητα ερωτήματα που συνδέονται μ αυτόν, γίνεται προσπάθεια να απωθηθεί από το συνειδητό. Η προσκόλληση στην υλική πραγματικότητα, αποτελεί μέσο για την ευόδωση αυτής της προσπάθειας. Ταυτόχρονα, ο άνθρωπος επιδίδεται σε επιστημονικές ανακαλύψεις για να απωθήσει το φόβο του για τον θάνατο. Η ιατρική επιστήμη έχει κάνει άλματα στον τομέα των μεταμοσχεύσεων και της κλωνικής αναπαραγωγής.

Η ζωή και ο θάνατος όμως συνυπάρχουν όπως οι δύο πλευρές ενός νομίσματος. Το ένα συνδέεται άρρηκτα με το άλλο.

Η μελέτη του θέματος του θανάτου είναι μια γόνιμη πνευματική εργασία που βοηθάει τον άνθρωπο να δώσει νόημα στην ύπαρξή του. Στις μηχανοποιημένες κοινωνίες τις οποίες δημιούργησε, ο άνθρωπος ξεχνάει τα όρια της ζωής του. Η συνειδητοποίηση της ύπαρξης του θανάτου, ίσως το μόνο σίγουρο για τον άνθρωπο, γίνεται η αιτία να αναθεωρήσει και να βάλει στις πραγματικές του διαστάσεις, πρόσωπα, γεγονότα, καταστάσεις. Έτσι, πράγματα που θεωρούνται μικρά, αποκτούν σπουδαιότητα, ενώ άλλα που αντιμετωπίζονται ως σημαντικά, χάνουν το νόημά τους.

Η υπέρμετρη απόκτηση αγαθών μέσω της ανταλλακτικής αξίας του χρήματος, αποπροσανατολίζει τον άνθρωπο στο να βάλει σε σωστές βάσεις το φαινόμενο του θανάτου και να ξεπεράσει την υπαρξιακή του αγωνία γι' αυτόν. Αντίθετα, του δίνει την ψευδαίσθηση μιας ευδαιμονίας που ο άνθρωπος τη συνδέει με την κατάλυση της ιδέας του θανάτου.

Το θέμα της **ελευθερίας** που βιώνει ένα άτομο, είναι ζωτικής σημασίας, στην προσπάθειά του να ορίσει τον τρόπο με τον οποίο θα ζήσει τη ζωή του. Είναι δεδομένο, το γεγονός ότι ο άνθρωπος γεννιέται, αναπτύσσεται και ενεργεί σ' ένα προ υπάρχων περιβάλλον που διέπεται από τους δικούς του κανόνες και παραμέτρους.

Στο άμεσο περιβάλλον, το οικογενειακό, υπάρχει ένας συγκεκριμένος ηθικός κώδικας, αξίες και συνήθειες, οι οποίες διδάσκονται από στο άτομο από την αρχή της ύπαρξής του. Η εκμάθησή τους γίνεται πολλές φορές και με την επιβολή κάποιου είδους τιμωρίας, στις περιπτώσεις που η αφομοίωσή τους από τα άτομα δεν είναι επιτυχής.

Οι πράξεις των ανθρώπων αρκετά συχνά έρχονται σε αντίθεση με την εκάστοτε κοινωνική τάξη και οργάνωση που επικρατεί, γεγονός που μπορεί να οδηγήσει σε συγκρούσεις, τόσο εσωτερικές όσο και με την ευρύτερη κοινωνία. Αυτό θα εξαρτηθεί από το πόσο καλά έχει εσωτερικεύσει το άτομο τους κοινωνικούς κανόνες, μέσα από τη διαδικασία της κοινωνικοποίησης. Οι κοινωνίες, για τη δική τους προστασία και αποφυγή ενεργειών που μπορεί να θέσουν σε κίνδυνο την ομαλή λειτουργία και τη βιωσιμότητά τους, μαθαίνουν στα άτομα τρόπους κοινωνικής συμπεριφοράς, μέσα από το εκπαιδευτικό σύστημα, και θέτουν τα όρια ελευθερίας των πράξεών τους.

Οι φυσικοί νόμοι, οι οικογενειακές συνήθειες, οι κοινωνικές και θρησκευτικές επιταγές, αποτελούν περιοριστικό πλαίσιο αλλά και περιοχές ανάπτυξης της ανθρώπινης ελευθερίας.

Τα άτομα προσανατολίζονται, σχετικά με το θέμα της επιβίωσής τους, μέσα από δρόμους αναζήτησης του χρήματος. Η στέρηση χρηματικών πόρων, ισοδυναμεί με περιορισμό της ελευθερίας του ανθρώπου, στη σκέψη του, στις πράξεις του, στις αναζητήσεις του. Η ύπαρξη χρημάτων που καλύπτουν τις ανάγκες του σε υλικά αγαθά, απαραίτητα για τη ζωή του, δίνει τη χρονική δυνατότητα να στραφεί στις πνευματικές και ηθικές ανησυχίες του και να ικανοποιήσει τις αναζητήσεις του.

Έτσι, η ηθική και πνευματική τελείωση, οδηγεί ουσιαστικά στην ελευθερία.

«Θέλει τόλμη και αρετή η ελευθερία»

Ανδρέας Κάλβος

Η ελευθερία αυτή πραγματώνεται μόνο πάνω στην καταπολέμηση των παθών του ανθρώπου. Μ αυτό τον τρόπο, τα άτομα απελευθερώνονται από την κυριαρχία των αισθήσεων.

Η αύξηση της καταναλωτικής ικανότητας, λόγω πλουτισμού, οδηγεί σ ένα φαύλο κύκλο περισσοτέρων επιθυμιών σε βάρος της πνευματικής ζωής.

«Όλοι στον αιώνα μας χώρισαν και γίνανε μονάδες, ο καθένας αποτραβιέται στη μοναξιά του, ο καθένας απομακρύνεται απ' τον άλλον, κρύβεται και κρύβει το έχει του και καταλήγει ν απωθεί τους ομοίους του και ν απωθείται απ' αυτούς».

Φιοντόρ Ντοστογιέφσκι "Αδερφοί Καραμαζώφ"

Αποτελεί χαρακτηριστικό της ανθρώπινης φύσης, ο άνθρωπος να γεννιέται για να ζει με άλλους ανθρώπους. Οι κοινωνίες αποτελούνται από πρόσωπα που κοινωνούν μεταξύ τους.

Στη σημερινή εποχή, εποχή του εκμηδενισμού των αποστάσεων, ο άνθρωπος παραμένει μοναχικός. Έσπασε τους δεσμούς με το περιβάλλον του, αποτέλεσμα της ολοκληρωτικής του αφοσίωσης στην κάλυψη των ατομικών και υλικών του αναγκών.

Επιπλέον, οι σχέσεις που δημιουργεί στις επαγγελματικές του δραστηριότητες, είναι απρόσωπες, αφού απρόσωπο είναι το συνδετικό τους στοιχείο που είναι το χρήμα. Αυτή η απρόσωπη βίωση των σχέσεων δημιουργεί μοναξιά. Αυτή γεννά ανασφάλεια, αστάθεια αλλά και αβεβαιότητα.

Η **μοναξιά** είναι μια εσωτερική κατάσταση. Στην προσπάθειά του να την καταπολεμήσει, ο άνθρωπος χρησιμοποιεί εναλλακτικά, υλικά μέσα, γεγονός που εντείνει την απομόνωσή του. Τα άτομα αφιερώνουν πολύ χρόνο στην προσπάθειά τους για συγκέντρωση χρηματικών πόρων, με αποτέλεσμα να απομακρύνονται από τους συνανθρώπους τους και η μοναχική τους πορεία να μεγαλώνει.

Ο άνθρωπος μόλις αποκτήσει συνείδηση αρχίζει και προβληματίζεται για το **νόημα** που έχει η ζωή του.

Οι συνεχείς όμως μεταβολές στις αξίες τους σύγχρονου κόσμου και η ένταση της καθημερινότητας, καταστούν δύσκολη την εύρεση του νοήματος της ζωής.

Η κυριαρχία του ανθρώπου στον κόσμο, η συσσώρευση πλούτου και ανέσεων, δε στάθηκαν ικανά ώστε να βρει ο άνθρωπος το ρόλο και το σκοπό της ύπαρξής του. Αυτή η διαδικασία απαιτεί πνευματική τελείωση, που ο σημερινός άνθρωπος, εγκλωβισμένος στην ικανοποίηση των αισθήσεων, δεν έχει καταφέρει.

Η συνεχής μέριμνα για την κάλυψη των υλικών του αναγκών οδήγησε στον παραμερισμό των πνευματικών του ανησυχιών. Ο άνθρωπος όμως δεν είναι μόνο σώμα. Το κενό που δημιουργήθηκε μέσα του, λανθασμένα προσπαθεί να το καλύψει με όλο και περισσότερα οικονομικά αγαθά. Έτσι δημιουργείται μια αλληλουχία ανατροφοδότησης της υπάρχουσας κατάστασης, στην οποία ο άνθρωπος αγωνίζεται μόνο για την απόκτηση χρημάτων.

Η χαλιναγώγηση των σαρκικών επιθυμιών, δίνει χώρο στην πραγματική αναζήτηση, την πνευματική. Η έλλειψη αξιών, στόχων, ιδανικών, δημιουργεί μια ζωή κενή, κάνοντας τα άτομα που ζούνε δυστυχισμένα.

Η ύπαρξη του χρήματος δεν είναι γεγονός κακό στο θέμα των υπαρξιακών αναζητήσεων του ανθρώπου. Αντιθέτως, του δίνει την ελευθερία και του επιτρέπει την ενασχόλησή του με την πνευματική του πλευρά. Έχοντας λύσει το πρόβλημα του βιοπορισμού, ανοίγει ο δρόμος για την πνευματική του τελείωση.

Η εμμονή όμως και η προσκόλληση στο χρήμα δημιουργεί ανισορροπία στον άνθρωπο και αυτό είναι γεγονός κακό.

Η έλλειψή του οδηγεί τον άνθρωπο στην αναζήτησή του, μια αναζήτηση που επιβάλλεται από το αίσθημα της αυτοσυντήρησης για τη διατήρηση της φυσικής του υπόστασης.

Η ύπαρξή του σε υπερβολικό βαθμό, εξαναγκάζει τα άτομα σε έναν διαρκή αγώνα για τη συντήρηση αλλά και για την αύξησή του, αγώνα στον οποίο επενδύει χρόνο και προσπάθεια.

Στις ακραίες αυτές καταστάσεις, ο άνθρωπος δε μπορεί να ισορροπήσει την ύπαρξή του. Το χρήμα θεωρείται αποδεκτό και επιτελεί τη λειτουργία του όταν για την απόκτησή του αφιερώνεται χρόνος, τόσοσ ώστε να μη στερεί από τον άνθρωπο, το χρόνο ελευθερίας για την ολοκλήρωσή του.

2.4 Η ΣΥΝΕΙΔΗΣΙΑΚΗ ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ

Η ανθρώπινη ύπαρξη εξελίσσεται μέσα στην ιστορική της διαδρομή. Το σώμα αλλάζει και μαζί μ αυτό αλλάζουν και οι λειτουργίες του. Ο ανθρώπινος εγκέφαλος αποτελεί ένα από τα πλέον εξελισσόμενα μέρη του ανθρώπινου σώματος. Ο παγκόσμιος πολιτισμός και ειδικότερα ο τεχνολογικός πολιτισμός, μαρτυρούν αυτή την εξέλιξη.

Μέσα από αυτή την πολυπλοκότητα του εγκεφάλου αναδύθηκε η συνείδηση ως μία από τις βασικές του εκφράσεις.

Κατά βάση, η συνείδηση ταυτίζεται με την ηθική κρίση. Έτσι έχουμε την ηθική συνείδηση. Η ηθική συνείδηση του ατόμου επηρεάζει τον πολιτισμό αλλά και επηρεάζεται απ' αυτόν. Είναι κάτι το δυναμικό. Ο βαθμός αυτονομίας της συνείδησης ενός ανθρώπου, αδιαμφισβήτητα εξαρτάται από την εσωτερίκευση ή όχι των στοιχείων της κοινωνικής πραγματικότητας.

Το δίλημμα της υπακοής στο δίκαιο που επιβάλλει η κοινωνία ή στο εσωτερικό δίκαιο του ατόμου, είναι τεράστιο.

Το άτομο έχει την ικανότητα να διακρίνει το σωστό από το λάθος. Η παρουσία της συνείδησης ως "φωνής", αποτρέπει ή προτρέπει το άτομο σε συγκεκριμένες πράξεις. Η ευθύνη αυτών των πράξεων βαραίνει αποκλειστικά το άτομο. Η κοινωνία όμως ως οργανωμένο σύνολο, έχει τη δυνατότητα να επιβάλει στα άτομα να οδηγούνται σε πράξεις που έρχονται πολλές φορές σε σύγκρουση με τη συνειδησιακή τους κατάσταση. Σ αυτή την περίπτωση το άτομο αποποιείται των ευθυνών του, επικαλούμενος τη βούληση των νόμων της πολιτείας. Σε τι βαθμό έχει ευθύνη ο Γερμανός στρατιώτης, ο παιδαγωγημένος στη Ναζιστική Γερμανία, όταν για να τιμωρήσει το παιδί που έκλεψε ένα καρβέλι, του σπάζει το χέρι βάζοντας ως υπομόχλιο το γόνατό του;

Οι σύγχρονες κοινωνίες, με τους μηχανισμούς που διαθέτουν, έχουν καταφέρει να αφαιρέσουν σε μεγάλο βαθμό, την ικανότητα των ατόμων, να στέκονται εξεταστικά και κριτικά απέναντι στο περιβάλλον αλλά και στον ίδιο τους τον εαυτό, δηλαδή να έχουν αυτογνωσία.

Το χαρακτηριστικό όμως του ανθρώπου είναι η ελεύθερη βούλησή του και δεν μπορεί και δεν πρέπει να γίνεται έρμαιο ανεξέλεγκτων δυνάμεων. Αυτή η σύγκρουση ανάμεσα στην ελεύθερη βούληση του ανθρώπου και στις επιταγές που θέτει η κοινωνία, δημιουργεί συνειδησιακά προβλήματα στο άτομο, πολλές φορές αξεπέραστα όταν αυτά είναι αδύναμοι χαρακτήρες ή με πολλές ευαισθησίες.

Η ηθική συνείδηση όπως και η κοινωνική των ατόμων, αλλάζει υπό την πίεση των μηχανισμών που διαθέτει ένα οργανωμένο κοινωνικό σύνολο και φέρει τα χαρακτηριστικά του εκάστοτε εξελισσόμενου πολιτισμού μέσα στον οποίο κινείται και ενεργεί το άτομο.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ

Η ΠΑΡΟΥΣΙΑ ΤΟΥ ΧΡΗΜΑΤΟΣ ΣΤΑ ΔΙΑΦΟΡΑ ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΑ ΣΥΣΤΗΜΑΤΑ

3.1 ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΑ

Η παρουσία του χρήματος στις ανθρώπινες κοινωνίες δεν επηρέασε μόνο την καθημερινότητά τους πάνω στην οικονομική-παραγωγική βάση αλλά και την θρησκευτική τους ζωή και συνήθειες.

Οι εκπρόσωποι των διαφόρων θρησκευτικών συστημάτων, χρησιμοποίησαν το χρήμα για την ομαλή λειτουργία των θρησκευτικών χώρων αλλά και των λατρευτικών εκδηλώσεων προς τιμήν του Θεού που πρόσβευαν. Αναντίρρητα, οι πιστοί-οπαδοί της κάθε θρησκείας, πρόσφεραν υλικά αγαθά ως θυσία ή χρήματα με σκοπό να κερδίσουν την εύνοια του Θεού, να ζητήσουν κάτι από Αυτόν ή για να τον ευχαριστήσουν λόγω της εκπλήρωσης κάποιας επιθυμίας τους. Η καταβολή χρημάτων επιβλήθηκε από τους ιερείς παράγοντες των θρησκειών και οι προσφορές των πιστών έχασαν τον εθελοντικό τους χαρακτήρα.

Το φαινόμενο της "πληρωμής" του Θεού, απαντάται ήδη από την αρχαιότητα.

Στην αρχαιότητα, ειδικά στην αρχαία Ελλάδα, οι άνθρωποι ζητούσαν τη συμπαράσταση των Θεών σε κάθε περίπτωση. Προσδοκούσαν να καλυτερεύσουν την καθημερινότητά τους, να βελτιώσουν τη ζωή τους και να έχουν μια καλή μεταθανάτια εμπειρία.

Για τους Έλληνες, οι Θεοί είχαν ανθρώπινη μορφή αλλά και αδυναμίες και ιδιότητες ανθρώπινες. Πίστευαν λοιπόν ότι τους Θεούς τους άρεσαν τα ίδια πράγματα που άρεσαν και στους ανθρώπους.

Πολλά ήταν τα έξοδα για τα προσκυνήματα των πιστών. Γίνονταν θυσίες ζώων αλλά και προσφορές διαφόρων γλυκισμάτων και καταβάλλονταν αμοιβή για το ναό. Οι πιστοί, έδιναν χρήματα ως ευχαριστήρια χειρονομία για το καλό που τους έγινε από τους Θεούς. Σημαντικό ήταν το θέμα της τήρησης του τάματος από τα άτομα που θεραπεύτηκαν.

Στο χώρο της Επιδαύρου, μια επιγραφή αναφέρει ότι όταν ο Έρμιων από τη Θάσο που ήταν τυφλός, ξαναβρήκε το φως του, ξέχασε την ιερή υποχρέωσή του στον Ασκληπιό. Τότε ο Θεός τον τιμώρησε αφαιρώντας του ξανά την όρασή του. Ο Έρμιων γύρισε πάλι στο θεραπευτικό κέντρο έκανε το κατάλληλο αφιέρωμα και έγινε καλά. Πολλά είναι τα περιστατικά που δείχνουν ότι οι Θεοί οργίζονταν και φέρονταν με εκδικητικό τρόπο όταν οι πιστοί ξεχνούσαν τα αφιερώματα που τους υπόσχονταν.

Στον Ωρωπό, κοντά στο ναό του Αμφιαράου, υπήρχε μια πηγή όπου οι ασθενείς μετά τη θεραπεία τους έριχναν χρυσά και ασημένια νομίσματα.

Χαρακτηριστικό είναι το γεγονός ότι οι αρχαίοι Έλληνες έβαζαν τάλαντα στα μάτια των νεκρών για να πληρωθεί ο βαρκάρης που θα τους οδηγούσε κάτω στον Άδη.

Παρατηρείται λοιπόν, ότι οι υλικές και χρηματικές προσφορές στους Θεούς, των αρχαίων Ελλήνων, συνόδευαν όλες τις εκδηλώσεις της ζωής τους αλλά και το θάνατό τους.

3.2 ΠΡΟΤΕΣΤΑΝΤΙΣΜΟΣ

Ο χριστιανικός κόσμος είναι κατακερματισμένος. Η πρώτη διάσπαση, 1054, έγινε με τους Ορθόδοξους και τους Καθολικούς. Η Ρωμαιοκαθολική εκκλησία, έχασε επιπλέον ένα κομμάτι της που ονομάστηκε Προτεσταντισμός.

Οι υποστηρικτές του, επισημαίνουν τη διαστροφή και τη διαφθορά του ανθρώπου, η οποία χαρακτηρίζεται από την δύναμη του εγωκεντρισμού και της ιδιοτέλειας. Μέσα σ αυτή την κατάσταση, ο άνθρωπος επιδιώκει με κάθε μέσο την ικανοποίηση της φιλαυτίας του.

Στις σύγχρονες κοινωνίες, η ικανοποίηση αυτή επιτυγχάνεται μέσω του χρήματος. Ο Προτεσταντισμός καταδικάζει το χρήμα ως ένοχο για τη διάσπαση της ανθρώπινης φύσης από την πνευματική ζωή. Αντ' αυτού, υποστηρίζει ότι η εργασία και η τιμιότητα πρέπει να είναι το χαρακτηριστικό του ηθικού Προτεστάντη. Επιπλέον, αναφέρεται και στις άδικες, τυραννικές και απάνθρωπες δομές των οργανωμένων κοινωνιών, που ανέχονται τις οικονομικές ανισότητες.

Δεν δέχεται την παθητικότητα και την κριτική που γίνεται μόνο σε επίπεδο θεωρητικό. Απαιτεί να γίνει στην πράξη ο κόσμος πιο δίκαιος.

3.3 ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΣΜΟΣ

«Ευκολώτερον εστί κάμηλον διά τρυπήματος ραφίδος διελθείν ή πλούσιον εισελθείν εις την βασιλείαν του Θεού»

(κατά Ματθαίον – ιθ 23)

Ο Χριστός, ο αρχηγός της θρησκείας του Χριστιανισμού, διατύπωσε ξεκάθαρα τη θέση του απέναντι όχι μόνο για το χρήμα αλλά και γι' αυτούς που το κατέχουν. Οι φτωχοί μακαρίζονται γιατί αναζητούν την πληρότητα, πέρα από την αμεσότητα του υλικού κόσμου, σε αντίθεση με τους πλούσιους που στηρίζονται στην αφθονία των οικονομικών αγαθών που κατέχουν και όχι στο Θεό.

Κατακρίνεται έντονα η αγάπη για τον πλούτο γιατί εμποδίζει την απελευθέρωση του ανθρώπου από τη δουλεία του κόσμου. Χαρακτηριστικό είναι το γεγονός ότι ο Χριστιανισμός υποστηρίζει ότι ο φτωχός άνθρωπος και όχι ο οικονομικά φτωχός, είναι αυτός που διακρίνεται για την ακόρεστη επιθυμία του. Η ακόρεστη δίψα για χρήμα φάνηκε και στο τραγικό γεγονός της προδοσίας του Χριστού για 30 αργύρια.

Η φιλοσοφία του Χριστιανισμού, συμπυκνώνεται στο να δίνουμε στον διπλανό μας ότι μπορούμε ακόμη και από το υστέρημά μας. Μέσα από την διδασκαλία αυτή φαίνεται καθαρά η ανάπτυξη του θέματος της δίκαιης κατανομής του πλούτου και των αγαθών, που στις σύγχρονες κοινωνίες, κατά βάση, είναι ανύπαρκτη. Παρατηρείται, ότι ενώ έχουμε αύξηση της παγκόσμιας παραγωγής, μεγάλα τμήματα πληθυσμών ζούνε κάτω από τα όρια της φτώχειας, αγγίζοντας την απόλυτη φτώχεια, με χιλιάδες παιδιά να πεθαίνουν από υποσιτισμό και πείνα.

Η διδασκαλία του Χριστιανισμού επεκτείνεται γενικότερα και στο θέμα της ιδιοκτησίας, όπου ο χωρισμός του «εμόν» από το «σόν», προκαλεί διαιρέσεις και ψυχραίνει τις ανθρώπινες σχέσεις.

Η ακτημοσύνη, η απαλλαγή δηλαδή από τα χρήματα και τα κτήματα, θεωρείται αρετή και επεκτείνεται μέχρι την απελευθέρωση από κάθε επιθυμία κτήσεως.

Η Χριστιανική ηθική, τονίζει κυρίως την άρνηση για την κακή χρήση του χρήματος και για τα άτομα που προβαίνουν σ αυτήν.

Ο βίος του Χριστού ήταν λιτός. Δε δίστασε όμως να επισκεφτεί σπίτια πλουσίων, αντιμετωπίζοντας αρνητικά σχόλια για την πράξη του αυτή. Αλλά και δε δίστασε να καταφερθεί και ενάντια σ αυτούς, όταν έπρεπε.

Η φιλαργυρία τονίζεται ότι δεν έχει κανένα ελαφρυντικό, γιατί αυτή δεν βρίσκεται στη φύση του ανθρώπου, όπως η γαστριμαργία αλλά στην προαίρεσή του.

Συνοπτικά, μέσα από το πρότυπο ζωής που εισάγει ο Χριστιανισμός, σπέρματα ενός οικονομικού μοντέλου, διακρίνουμε στο θέμα της εξάλειψης της φτώχειας, μέσω της δικαιότερης κατανομής του πλούτου.

Αυτό, έχει αποδειχτεί, ότι οδηγεί σε κοινωνίες σταθερές, με συνοχή και χωρίς κοινωνικές εντάσεις και συγκρούσεις που υπονομεύουν την ύπαρξή της.

3.4 ΙΣΛΑΜΙΣΜΟΣ

Στους στίχους του κεφαλαίου, Το στάδιο του Πλουτισμού, από το Ιερό βιβλίο του Κορανίου, τονίζεται η ματαιότητα του πλουτισμού, όταν αυτή συνοδεύετε από παραμέληση των θρησκευτικών καθηκόντων των πιστών απέναντι στον Αλλάχ.

Το χρήμα δεν είναι κακό για τη θρησκεία του Μουσουλμανισμού αρκεί να χρησιμοποιείται για την επιδίωξη της χάρης του Αλλάχ.

Απαγορεύεται η τοκογλυφία και προ τρέπονται οι πιστοί να χαρίζουν τα χρέη όλων αυτών που δεν είναι σε θέση να τα εξοφλήσουν.

Μέσα από τα εδάφια του Κορανίου, η ελεημοσύνη και η φιλανθρωπία κατέχουν σημαντική θέση στη ζωή των μουσουλμάνων. Ο Μωάμεθ ζητάει από τους πιστούς να βοηθούν τους συνανθρώπους τους, τονίζοντας πάντοτε ότι «ο Αλλάχ γνωρίζει».

Σε αντίθεση με τον Βουδισμό, στον Ισλαμισμό, η φτώχεια θεωρείται μια μη αρεστή κατάσταση. Μέσα όμως από την προσπάθεια καταπολέμησής της οι πιστοί δεν πρέπει να γίνονται φιλάργυροι γιατί ο Αλλάχ δε θα δείξει επιείκεια σ αυτούς.

Ανατρέχοντας λοιπόν στους στίχους του Ιερού βιβλίου των μουσουλμάνων, διακρίνουμε, ότι τονίζεται η καλή χρήση του πλούτου που κατά βάση πρέπει να χρησιμοποιείται για τη λατρεία του Αλλάχ καθώς και για ελεημοσύνες σ αυτούς που δεν τον κατέχουν.

(102) Τό Στάδιο τοῦ Πλουτισμοῦ
 – «Τακάθουρ»
 – Μέκκα – σέ 8 ἐδάφια.

Στό ὄνομα τοῦ ΑΛΛΑΧ, τοῦ
 Ἐλεήμονα καί Φιλάνθρωπου

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

1. Σᾶς ἀπασχόλησε (ἀπό
 τή λατρεία τοῦ ΑΛΛΑΧ)
 ὁ πόθος γιά τήν ἀξίηση τοῦ
 πλοῦτου (σ' αὐτόν τόν Κόσμο).

① أَلْمَنَكُمُ الْتَكَاتُرُ

2. Μέχρις ὅτου ἐπισκεφθεῖτε
 τά νεκροταφεῖα.

3. Ὅχι! Θά μάθετε
 (τήν πραγματικότητα).

① حَتَّى زُرْتُمُ الْمَقَابِرَ

4. Ἐπειτα πάλι, σύντομα θά μάθετε
 (τίς συνέπειες).

② كَلَّا سَوْفَ تَعْلَمُونَ

5. Ἀλλοίμονο! ἂν γνωρίζατε
 μέ προσωπική βεβαιότητα
 (τήν ἀλήθεια).

③ ثُمَّ كَلَّا سَوْفَ تَعْلَمُونَ

6. Σίγουρα θ' ἀντικρύζατε
 τή Φωτιά τῆς Κόλασης!

④ كَلَّا لَوْ تَعْلَمُونَ عِلْمَ
 الْيَقِينِ

7. Ἐπειτα πάλι θά τή βλέπατε
 μέ τά ἴδια σας τά μάτια!

① لَتَرَوُنَّ الْجَحِيمَ

8. Κι Ἐπειτα εἶναι πού θά ρωτηθεῖτε
 κατά τή Μέρα αὐτή
 γιά τίς τέρψεις
 (πού ἀπολαμβάνατε!)

⑤ ثُمَّ لَتَرَوُنَّهَا عَيْنَ الْيَقِينِ

⑥ ثُمَّ لَتَسْأَلَنَّ يَوْمَئِذٍ عَنِ النَّعِيمِ

3.5 ΙΟΥΔΑΙΣΜΟΣ

Ιδιαίτερη είναι η σχέση των Εβραίων με το χρήμα. Από την εποχή του Αβραάμ, διακρίνεται κάποιο είδος τραπεζικής δραστηριότητας. Επειδή η οικονομία του Ισραήλ ήταν κατά βάση αγροτική, η ανάγκη για δάνεια ήταν μικρή. Ωστόσο είναι καταδικαστέος ο τόκος απ' αυτά σε ομοεθνείς και φτωχούς. Επιτρέπονταν δάνεια μόνο προς μη Ισραηλίτες.

Η ιδιοκτησία γης εξασφαλιζόνταν και ο νόμος προστάτευε ότι αυτή η γη θα παρέμενε στα χέρια της φυλής ή στην οικογένεια στην οποία ανήκε

Ο Γιαχβέ δεν ήθελε να υποφέρει από φτώχεια κανένας Ισραηλίτης. Έτσι, ο Νόμος έδινε το δικαίωμα σε πολύ φτωχά άτομα, να μαζεύουν αυτά που έμεναν από την παραγωγή στους αγρούς, τα αμπέλια και τα περιβόλια. Οι Ισραηλίτες λοιπόν, απέφευγαν τη ζητιανιά και την κλοπή. Επειδή οι Ιουδαίοι βρίσκονταν σε σχέση διαθήκης με το Θεό, είχαν την υποχρέωση να βοηθούν τους άπορους ομοεθνείς τους.

Οι Εβραίοι τηρούσαν το Νόμο και ο Γιαχβέ(Θεός των Εβραίων), τους επιβράβευε.

3.6 ΒΟΥΔΙΣΜΟΣ

Ο Βουδισμός όπως και οι άλλες ανατολικές θρησκείες, Ινδουισμός, Κομφουκιανισμός, αναπτύχθηκαν στις περιοχές των Ινδιών, την Ινδονησία, την Ιαπωνία, την Κίνα, τη Βιρμανία, τη Μογγολία, το Θιβέτ, την Καμπότζη. Είναι το κατεξοχήν θρησκευτικό σύστημα που αποστρέφεται τον κόσμο των αισθήσεων αλλά και τον υλισμό με τις ακραίες κοινωνικές και οικονομικές προεκτάσεις του.

Βασική φιλοσοφική θέση του Βουδισμού είναι το σβήσιμο του «εγώ» και η δοξασία του «μη-εγώ». Η ιδιοκτησία είναι η αιτία όλων των δυσάρεστων καταστάσεων που δημιουργούνται σε ατομικό αλλά και σε κοινωνικό επίπεδο. Επειδή η φυσική υπόσταση του ανθρώπου έχει την ικανότητα να προσαρμόζεται σε αντικείμενα που μπορεί να δει και να αγγίξει, η προσκόλληση σ αυτά έχει ως αποτέλεσμα να αλλοτριώνεται το πραγματικό του «εγώ».

Ο πιστός στον Βουδισμό, καλείται να έχει στην κατοχή του, όσο το δυνατόν λιγότερα πράγματα, σε σημείο που να επιδιώκει περισσότερο τη φτώχεια παρά τον πλούτο. Υποστηρίζεται όμως ότι η μέση κατάσταση είναι η ιδανική όπου ο άνθρωπος δεν βιώνει τα δεσμά της φτώχειας ούτε του πλούτου. Χαρακτηριστική είναι η παρακάτω ιστορία όπου διακρίνονται και οι δεσμοί που υπάρχουν και στην κατάσταση της φτώχειας:

Ύπηρχε κάποτε στις Ινδίες ένας ασκητής αφοσιωμένος στην πενία του και πήγε να συναντήσει έναν βασιλιά, φημισμένο για τη σοφία του.

Ο ασκητής είχε ως μοναδικά αγαθά δύο χιτώνες. Μια μέρα, ενώ συνομιλούσαν με το βασιλιά, το παλάτι άρχισε να καίγεται. Ο βασιλιά χωρίς να στρέψει το κεφάλι του, εξακολουθούσε να συζητά. Ο ασκητής όμως ανήσυχος και αφηρημένος δεν πήρε τα μάτια του από την φωτιά γιατί είχε απλώσει το δεύτερο χιτώνα του κοντά στο παλάτι που καίγονταν.

Η εμμονή στην προσκόλληση στα υλικά αγαθά είναι συναίσθημα που καταπολεμάται από τον Βουδισμό και μπορεί να απαντάται και σε φτωχούς και σε πλούσιους ανθρώπους.

Σύμφωνα με την αντίληψή του, ο άνθρωπος δε θα είναι ποτέ ευτυχισμένος αν αναζητάει συνεχώς υλικά στηρίγματα. Οι απολαύσεις οι σαρκικές είναι βραχύβιες και γεμίζουν με άγχος. Αυτά μας προσφέρει ο γύρω κόσμος, ο προσιτός στις αισθήσεις μας και γι' αυτό πρέπει να τα απαρνιόμαστε.

Ο Βουδισμός υποστηρίζει επιπλέον, ότι είναι μεγάλη πλάνη κάποιος να δικαιολογεί το κυνήγι του πλούτου, με τις αγαθοεργίες που θέλει να κάνει. Το χρήμα είναι μια μορφή ισχύος και το να θέλει κάποιος να βοηθήσει τους άλλους είναι δικαιολογία αλλά και εξάσκηση αυτής της ισχύος.

Φαίνεται λοιπόν, η καθολική άρνηση του χρήματος και των υλικών απολαύσεων από το ινδικό αυτό θρήσκευμα. Χαρακτηριστικό είναι και το γεγονός ότι στους δρόμους της Ινδίας, χιλιάδες άτομα ζουν σε απόλυτη φτώχεια και επιβιώνουν μόνο με την ελεημοσύνη του κόσμου.

3.7 ΧΡΗΜΑ: ΘΕΟΣ ΣΤΗ ΘΕΣΗ ΤΟΥ ΘΕΟΥ;

Η αναζήτηση του Θεού αποτελεί για τον άνθρωπο, υπαρξιακή ανάγκη. Μέσα από αυτή την αναζήτηση, ο άνθρωπος αντλεί δύναμη και αισιοδοξία για τον αγώνα της ζωής.

Η έμφυτη τάση του ανθρώπου για το απόλυτο τον οδηγεί προς τον Θεό.

Στο πέρασμά του από την επίγεια ζωή, το άτομο αναζητά τη λύτρωση. Λύτρωση είναι η ευτυχία στην παρούσα ζωή με την απόκτηση εγκόσμιων αγαθών, η αποκατάσταση της επικοινωνίας με το Θεό, η εξασφάλιση μελλοντικών αγαθών, η απαλλαγή από το κακό.

Η πίστη ότι στο πρόσωπο του Θεού, ο άνθρωπος θα βρει τη γαλήνη, την ευτυχία και τη σωτηρία που αναζητά, έχει ατονήσει στη σημερινή εποχή, στις περισσότερες αν όχι σε όλες τις δυτικές κοινωνίες. Ο σύγχρονος τρόπος σκέψης επιβάλλει να τεκμηριώνονται λογικά και μέσα από επιστημονικά και αρχαιολογικά δεδομένα όλα τα ιστορικά γεγονότα. Αυτό το γεγονός οδήγησε στην αμφισβήτηση του Θεϊκού παράγοντα στη ζωή του ανθρώπου. Η θεϊκή δύναμη αποτελεί σκάνδαλο για τη λογική, που θέλει να τα ερμηνεύει όλα με βάση τα ανθρώπινα δεδομένα.

Το χαρακτηριστικό όμως του ανθρώπου είναι ότι δεν ξεπερνά τον εγωισμό του και θεωρεί τον εαυτό του το κέντρο του κόσμου. Ο άνθρωπος ανέπτυξε μηχανισμούς άμυνας για να αμφισβητήσει και να απωθήσει το Θεό.

Η ανάγκη όμως για ευτυχία και η αναζήτηση μιας ζωής απαλλαγμένης από τον πόνο είναι μια διαχρονική ανάγκη.

Ο άνθρωπος έδωσε έμφαση στην κάλυψη των σωματικών του αναγκών μέσα από τη χρήση υλικών αγαθών. Η απόκτησή τους με τη βοήθεια του χρήματος, ως μέτρο ανταλλακτικής αξίας, βοήθησε σ αυτή την προσπάθειά του. Οι άνθρωποι που έχουν πρόσβαση στο χρήμα, έχουν πρόσβαση σε όλα τα προϊόντα που παράγει ο ανθρώπινος πολιτισμός. Έτσι, τα σύγχρονα πολιτισμικά συστήματα έχουν αναγάγει το χρήμα στη θέση του Θεού, αφού αυτό δίνει τη δυνατότητα να γεύεται ο άνθρωπος την ευτυχία με τη βοήθειά του. Δίνει την αίσθηση και τη δύναμη στον άνθρωπο ότι μπορεί να καταφέρει όλα όσα επιθυμεί και αυτό θεωρείται επίτευξη των στόχων του.

Το χρήμα αποτελεί πλέον το μοναδικό σύμβολο και σήμα κατατεθέν κάθε επιτυχημένου ανθρώπου.

Αποτελεί πραγματικότητα ότι χωρίς το χρήμα, ένας άνθρωπος δεν μπορεί να επιβιώσει και να προοδεύσει. Αφού το χρήμα έχει καταφέρει να κάνει τα πάντα σ έναν άνθρωπο, ή να θεωρείται ότι μπορεί να κάνει τα πάντα, τότε γίνεται Θεός στη θέση του Θεού.

Η κατοχή χρήματος δίνει ευκαιρίες για μόρφωση, μειώνει το καθημερινό άγχος για επιβίωση, παρέχει ανέσεις, δίνει τη δυνατότητα πρόσβασης σε προϊόντα υγείας και πολιτισμού.

Η υλιστική θεώρηση του κόσμου, δέχεται την προτεραιότητα και τη μοναδικότητα της ύλης, με λογική συνέπεια τη θεοποίηση του χρήματος.

Διάφοροι φιλόσοφοι κατά καιρούς, επηρέασαν με το έργο τους τις κοινωνίες με αποτέλεσμα να αντικατασταθεί ο Θεός με το χρήμα. Ο Υπεράνθρωπος του Νίτσε αποτελεί ένα έργο διαχρονικό που δίνει έμφαση στη βιολογική δύναμη του ανθρώπου απωθώντας το Θεό που Τον θεωρεί κατασκεύασμα των αδυνάτων. Οι υποστηρικτές της θεωρίας του Νίτσε βρήκαν την επιβεβαίωσή τους μέσα από τη δύναμη που απέκτησε ο άνθρωπος με τη βοήθεια της τεχνολογίας.

Πολλοί άλλοι φιλόσοφοι όπως ο Σίγκμουν Φρόυντ, ο Ζαν Πωλ Σάρτρ, ο Άλμπερ Καμύ, προβληματίστηκαν για την ύπαρξη του Θεού.

Στον απόηχο αυτών των θεωριών, έρχονται να προστεθούν και οι ισχυρές σειρήνες του καταναλωτισμού και του σύγχρονου τρόπου ζωής, που έχουν σαν αποτέλεσμα την ήττα του ανθρώπου απέναντι στην ύλη.

Η στάση αυτή του ανθρώπου δικαιολογείται από το γεγονός ότι η επίγεια ζωή είναι η μόνη που γνωρίζει γι' αυτό και περιορίζεται στο εφήμερο. Λειτουργεί λοιπόν στην προοπτική της ικανοποίησης της σάρκας. Βιώνει έναν υλικό ευδαιμονισμό, μια κατάσταση όπου εξισώνεται η ευτυχία, με την απόκτηση και κατοχή όσο το δυνατόν περισσότερων υλικών αγαθών μέσω του χρήματος.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΕΤΑΡΤΟ

Η ΚΥΡΙΑΡΧΙΑ ΤΟΥ ΧΡΗΜΑΤΟΣ

4.1 ΤΙ ΑΓΟΡΑΖΟΥΜΕ ΜΕ ΤΟ ΧΡΗΜΑ;

Το χρήμα καθιερώθηκε κατά βάση, για την ανταλλακτική του αξία. Έχει τη δυνατότητα να ανταλλάσσεται με όλα τα προϊόντα και τις υπηρεσίες που παράγονται από τον άνθρωπο και ταυτόχρονα τους προσδίδει και αξία. Η απόκτηση ενός αγαθού προϋποθέτει την κατοχή χρήματος από το άτομο που το επιθυμεί.

Ο άνθρωπος έχει προσανατολίσει τις προσπάθειες του στην κάλυψη των οικονομικών του κυρίως αναγκών. Οι συναισθηματικές και ψυχολογικές του ανάγκες που δεν καλύπτονται με υλικά αγαθά, παραγκωνίστηκαν για χάρη των υλικών αναγκών.

Η πραγματικότητα έχει δείξει ότι οι άνθρωποι προσπαθούν μέσα από την υπέρμετρη κάποιες φορές κατανάλωση, να ισορροπήσουν σε συναισθηματικό, ψυχολογικό και συνειδησιακό επίπεδο. Τις περισσότερες φορές, τα άτομα αισθάνονται χαρά και ικανοποίηση όταν αποκτούν καταναλωτικά αγαθά. Οι άνθρωποι χαίρονται όταν προβαίνουν σε αγορές ειδών όπως ρούχα, αυτοκίνητα, σπίτια, ηλεκτρικές συσκευές, κοσμήματα.

Η χαρά είναι ένα επιθυμητό συναίσθημα. Η εμπειρία όμως έχει δείξει ότι δεν έχει μεγάλη διάρκεια όταν αυτή πηγάζει από υλικά αγαθά. Ο σύγχρονος άνθρωπος έχει μάθει να παλεύει συνέχεια για την απόκτηση αγαθών, που όμως επειδή τον καλύπτουν συναισθηματικά για λίγο, επιδίδεται ολοένα και πιο πολύ, σ έναν αγώνα για την απόκτηση

περισσοτέρων, θέτοντας τον εαυτό του σ έναν φαύλο κύκλο.

Η ανταλλακτική αξία του χρήματος είναι δεδομένη στη συνείδηση όλων των ανθρώπων. Η χρήση του χρήματος και γενικά η οικονομική συμπεριφορά ενός ατόμου, τις περισσότερες φορές θεωρούνται ότι είναι ανεξάρτητες από τις αξίες και την ηθική του. Ο άνθρωπος όμως, αντιμετωπίζεται στην ολότητά του και δύσκολα αντιμετωπίζονται ως ανεξάρτητες οι συμπεριφορές και οι πράξεις του από τη συνολική ηθική του υπόσταση.

Πόσο ηθική είναι η πώληση ανθρωπίνων οργάνων;

Οι κοινωνίες δε μπορούν ακόμη να διαχειριστούν τέτοιου είδους συναλλαγές όπως τα ανθρώπινα όργανα. Υπάρχουν αντικρουόμενες απόψεις για το αν πρέπει να γίνεται αποδεκτό το εμπόριό τους. Η κατοχή χρήματος είναι το μοναδικό μέσο για την απόκτηση μωσχεύματος. Το κοινό αίσθημα δικαίου όμως αντιδρά στην περίπτωση ενός παιδιού που πεθαίνει επειδή οι γονείς του δεν έχουν τα χρήματα για να γίνει η μεταμόσχευση που απαιτείται.

Το σίγουρο είναι ότι το χρήμα αποτελεί το μέσο για την απόκτηση αγαθών που καλυτερεύουν τις συνθήκες ζωής του ανθρώπου και του χαρίζουν στιγμές χαράς και πολλές φορές τον βοηθάνε στην προβολή του αλλά και στην γέννηση εγωιστικών συμπεριφορών. Ακόμη, του προσφέρει και μια ψευδαίσθηση ελευθερίας, όταν, ως καταναλωτής μέσω του χρήματος του δίνεται η ελευθερία της επιλογής αγαθών.

Η ευτυχία και η ισορροπία για τον κάθε άνθρωπο ξεχωριστά, ορίζεται με διαφορετικό τρόπο. Κάτι που φέρνει ευτυχία σε κάποιον, ίσως είναι αδιάφορο για κάποιον άλλον. Παραβλέποντας αυτές τις διαφορετικές τοποθετήσεις που έχουνε τα άτομα, μπορούν να οριστούν κάποια πράγματα, τα οποία δεν αγοράζονται με χρήματα και που ουσιαστικά είναι αυτά που αν δεν υπάρχουν στη ζωή των ανθρώπων οδηγούν στη δυστυχία:

Οι εμπειρίες και οι αναμνήσεις από στιγμές, που τον βοηθάνε στην ωριμότητά του.

Το ταλέντο που έχει ένας άνθρωπος και που δεν είναι αποτέλεσμα αγοραπωλησίας.

Η αγάπη που γίνεται δεκτή και που είναι ανεξάρτητη από την οικονομική κατάσταση ενός ατόμου.

Η προσωπικότητα και το ήθος ενός ανθρώπου.

Η αληθινή φιλία και η οικογένεια στους οποίους βασίζεται ο κάθε ένας, σε δύσκολες ειδικά στιγμές.

Ο χρόνος, τον οποίο κανένας δε μπορεί να αγοράσει και που κάποιες φορές αποδεικνύεται πολύτιμος.

Η καλή υγεία ενός ανθρώπου, η οποία αν διαταραχθεί, δύσκολα μπορεί να αποκατασταθεί πλήρως με την μεσολάβηση του χρήματος.

Το χρήμα είναι ένα ανθρώπινο κατασκεύασμα, που ανά πάσα στιγμή ο άνθρωπος μπορεί να πάψει να το δέχεται και να το αντικαταστήσει με κάτι άλλο. Όποιο κι αν είναι το μέλλον του, η ζωή θα συνεχίσει να υπάρχει και

χωρίς αυτό, γιατί αποτελεί απλά το μέσο για την απόκτηση αγαθών και δεν είναι το ίδιο αγαθό.

4.2 Ο ΡΟΛΟΣ ΤΟΥ ΧΡΗΜΑΤΟΣ ΣΤΗΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΡΙΣΗ

Οι οικονομίες της ελεύθερης αγοράς, κατά βάση οι οικονομίες του δυτικού κόσμου, έχουν βιώσει την εμπειρία των οικονομικών κρίσεων, ιδιαίτερα συχνές μετά την μεταπολεμική περίοδο.

Μεγάλη μερίδα οικονομολόγων και αναλυτών της ύφεσης και ανάπτυξης, (οικονομικοί κύκλοι), που διέρχονται οι οικονομίες, στοχοποιούν το ρόλο του χρήματος και ειδικότερα τις χρηματοπιστωτικές αγορές, ως φορείς διαχείρισής του, για την εμφάνιση οικονομικών κρίσεων στα κράτη της ελεύθερης οικονομίας. Όσο υπάρχει χρηματοπιστωτική σταθερότητα, δηλαδή όταν το χρηματοπιστωτικό σύστημα συμβάλει με αποτελεσματικό και αποδοτικό τρόπο στη μεταφορά κονδυλίων από τους αποταμιευτές στους επενδυτές, τότε οι οικονομίες χαρακτηρίζονται από ανάπτυξη. Η πιστωτική επέκταση, δηλαδή η αύξηση της ποσότητας του χρήματος που διοχετεύεται από τις τράπεζες και τα παρατραπεζικά χρηματοπιστωτικά ιδρύματα, δημιουργούν συνθήκες ανάπτυξης.

Μακροχρόνια όμως αυτή η ευφορία στην οικονομική ζωή, οδηγεί σε επενδυτικά λάθη, λόγω της υπεραισιοδοξίας που επικρατεί, σε κατασπατάληση χρηματικών πόρων και μεταβολή των τιμών και της αξίας περιουσιακών στοιχείων κυρίως ακινήτων και μετοχών.

Στη συγκεκριμένη περίπτωση, δηλαδή όταν έχουμε την οικονομία να βρίσκεται σε ύφεση, διαπιστώνουμε ότι αυτή η ύφεση είναι πολύ μεγαλύτερη από εκείνη η οποία δε συνοδεύεται από χρηματοπιστωτική κατάρρευση και δανειακούς περιορισμούς. Τα αποτελέσματα των οικονομικών κρίσεων είναι εντονότερα όταν αυτές προέρχονται από την ταυτόχρονη κατάρρευση των χρηματοπιστωτικών αγορών, της αγοράς ακινήτων και της πραγματικής οικονομίας. Τότε παρατηρείται κάθετη πτώση των τιμών της χρηματιστηριακής αγοράς, αύξηση του ποσοστού της ανεργίας, συρρίκνωση της βιομηχανικής παραγωγής και εκτίναξη του δημόσιου χρέους.

Διαπιστώνεται λοιπόν το φαινόμενο, οι μεταβολές στην ποσότητα του χρήματος, που προέρχονται από τον έλεγχο στην έκδοσή του από διάφορα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα και όχι από τα κράτη αλλά και η μη διανομή του εκδιδόμενου χρήματος για να το χρησιμοποιήσουν τα άτομα, να αποτελούν αιτία κρίσεων σε παγκόσμιο επίπεδο, με όλες τις αρνητικές επιπτώσεις στη ζωή εκατομμυρίων ανθρώπων.

Η πραγματικότητα έχει δείξει ότι το υπέρμετρο κυνήγι για συσσώρευση πλούτου, σε βαθμό απληστίας, χωρίς τον απαραίτητο έλεγχο από τις οικονομικές και πολιτικές αρχές, των πρακτικών που εφαρμόζονται για την επίτευξή του, έχει ως αποτέλεσμα την μεγάλη συγκέντρωση πλούτου σε μεγάλους οικονομικούς κολοσσούς και την παντελή έλλειψη χρημάτων στη συντριπτική πλειοψηφία των ανθρώπων σ ολόκληρο τον κόσμο.

Το γεγονός αυτό πυροδοτεί πολλές φορές, πολιτικές και γεωπολιτικές εξελίξεις και κατά βάση αντιδράσεις και αστάθεια, σε κοινωνικό επίπεδο, οδηγώντας πολλές φορές σε ανεξέλεγκτες καταστάσεις.

4.3 ΑΝΑΓΚΑΙΟ Η ΟΧΙ ΤΟ ΧΡΗΜΑ ΓΙΑ ΤΟΝ ΑΝΘΡΩΠΟ;

Φαντάζει αδύνατη η λειτουργία μιας κοινωνίας χωρίς την παρουσία χρήματος. Αυτό είναι μια πραγματικότητα, αφού όλες οι παραγωγικές δραστηριότητες στοχεύουν στο κέρδος. Όταν υπάρχει απόσυρση μεγάλης ποσότητας χρήματος, η οικονομική δραστηριότητα παραλύει, οδηγώντας μεγάλα τμήματα πληθυσμών στην ανεργία και κατ' επέκταση στην φτώχεια. Σε περιόδους μεγάλης ροής χρήματος, υπάρχει ανάπτυξη, με χαρακτηριστικό την άνθιση της μισθωτής- εξαρτημένης εργασίας.

Αυτό που διακρίνεται, με εμφανή τρόπο, είναι η αλλαγή του ρόλου του χρήματος στο πέρασμα των χρόνων. Εγκαταλείφθηκε το σύστημα του αντιπραγματισμού και η νέα μορφή ανταλλαγών ήταν αυτή όχι πράγματος με πράγμα αλλά πράγμα με χρήμα. Ο μηχανισμός είναι ο ίδιος αλλά καταργούνται όλα τα τρωτά του προηγούμενου συστήματος ανταλλαγής. Το χρήμα ως μέσο βοήθησε στην ανάπτυξη και απελευθέρωση όλων των παραγωγικών συντελεστών.

Αυτό που συντελέστηκε αργότερα, ήταν ότι η όλη παραγωγική προσπάθεια έχασε τον αρχικό της στόχο, που ήταν η κάλυψη των βιοτικών αναγκών των ανθρώπων και στόχευε πλέον στην συσσώρευση πλούτου.

Ο αποκλεισμός ανθρώπων από την πρόσβασή τους σε τροφή, αποτελεί το τραγικό αποτέλεσμα ενός οικονομικού συστήματος που χαρακτηρίζει κατά βάση τον σύγχρονο κόσμο. Αυτό το σύστημα, μεταλλάχθηκε σε σύστημα καταπίεσης, επιβολής λιτότητας και επίδειξης εξουσίας. Η οικονομία έχει πάντοτε στόχο και τελικό προορισμό τον άνθρωπο και τις

ανάγκες του. Δεν νοείται κάτι διαφορετικό. Όλα ξεκινούν από τον άνθρωπο και έχουν προορισμό τον άνθρωπο. Όταν αυτό δε γίνεται, τότε παρατηρούνται τα γνωστά φαινόμενα εξαθλίωσης των μαζών.

Το χρήμα δεν έχει βιοτική αξία. Έχει αξία στα σύγχρονα κεφαλαιουχικά συστήματα μόνο όταν γεννά τόκο και υπεραξία. Ταυτόχρονα ελέγχει τις αξίες των αγαθών, ελέγχοντας τελικά τον ίδιο τον άνθρωπο που παράγει αυτά τα αγαθά.

Για να καλυφθούν όμως οι βιοτικές ανάγκες του ανθρώπου δεν χρειάζεται το χρήμα. Όταν η παραγωγική προσπάθεια δίνει έμφαση στην κάλυψή τους, το χρήμα ακόμη και ως μέσο ανταλλαγής, καθίσταται μη αναγκαίο.

Τα συστήματα που αποτελούν λύσεις για τη μείωση μέχρι και την πλήρη εξάλειψη του χρήματος είναι αρκετά.

- Η αλληλέγγυα κοινωνική οικονομία. Στη συγκεκριμένη περίπτωση, έχουμε διάφορους φορείς που δραστηριοποιούνται στην εξυπηρέτηση του συλλογικού οφέλους. Σωματεία, συνεταιρισμοί σύλλογοι και διάφορα δίκτυα αλληλοβοηθητικών ταμείων έχουν κάνει την εμφάνισή τους σε όλο τον Ευρωπαϊκό χώρο. Αντίστοιχα υπάρχει νομικό και θεσμικό πλαίσιο για την κοινωνική οικονομία.

- Παράλληλα και με σκοπό την επιβίωσή τους, φτωχοί άνθρωποι σε όλο τον κόσμο, έχουν δημιουργήσει το Ισοδίκαιο ηθικό εμπόριο. Είναι ένα εκτεταμένο δίκτυο ανταλλαγών προϊόντων και υπηρεσιών που στηρίζεται στην τοποφαγική γεωργία, με την χρήση εναλλακτικών-ιδεατών νομισμάτων. Ενισχύονται οι περιθωριοποιημένοι παραγωγοί, καλυτερεύουν οι συνθήκες εργασίας, υπάρχει σεβασμός στο περιβάλλον, επενδύονται στις τοπικές κοινωνίες και δίνεται έμφαση στα ανθρώπινα δικαιώματα.

- Χαρακτηριστική είναι η Γεωργία της εγγύτητας και αγορές με απ' ευθείας διάθεση τροφής.

Είναι ένα οργανωμένο δίκτυο αγορών, όπου οι παραγωγοί έρχονται σε άμεση επαφή με τον καταναλωτή. Στόχος είναι η δίκαιη τιμή, μέσω της τοπικής εγγύτητας των συναλλαγών. Όποιος δεν έχει να πληρώσει για τα προϊόντα που έχει ανάγκη, παρέχει εναλλακτικά εργασία, στην παραγωγή και τη διανομή.

- Τα ανταλλακτικά δίκτυα έχουν εμφανιστεί σε πάρα πολλές χώρες, όπως στις ΗΠΑ, στον Καναδά, στην Λατινική Αμερική, στην Κίνα, στην Ινδία, στην Αυστραλία και στον Ευρωπαϊκό χώρο.

Οι πολίτες-μέλη που συμμετέχουν σ αυτό το σύστημα, έχουν πρόσβαση στη λίστα των προσφερόμενων και ζητούμενων προϊόντων και υπηρεσιών. Οι τιμές όλων αυτών καθορίζονται συλλογικά και χρησιμοποιούνται συμβολικές μονάδες-νομίσματα. Σε άλλη περίπτωση, η αξία του προϊόντος καθορίζεται με βάση τις εργατοώρες. Οι ανταλλαγές γίνονται ηλεκτρονικά και καταγράφονται όλες οι συναλλαγές που πραγματοποίησε το κάθε μέλος.

- Δεν υπάρχουν μόνο τράπεζες που διαχειρίζονται χρήματα. Έχουμε και την παρουσία χρονοτραπεζών, οι οποίες αποτελούν ένα δίκτυο ανταλλαγής προϊόντων και υπηρεσιών που στηρίζεται σε ένα εσωτερικό 'νόμισμα-χρόνο' ή 'νόμισμα-εργασία'. Κάθε μέλος δηλώνει στην 'τράπεζα', το είδος της υπηρεσίας που έχει δυνατότητα να προσφέρει και το χρόνο που μπορεί να απασχοληθεί. Κάθε ώρα εργασίας αμείβεται το ίδιο. Στους λογαριασμούς του κάθε μέλους καταγράφονται οι ώρες που εργάστηκε ώστε να καταγραφούν τα προϊόντα και οι υπηρεσίες που τους αναλογούν.
- Οι ηθικοί τραπεζίτες, επενδύουν όπως υποστηρίζουν με όρους κοινωνικής ευθύνης. Δίνουν δάνεια σε άτομα που οι συμβατικές τράπεζες δεν τολμούν λόγω υψηλού ρίσκου. Χρηματοδοτούν πολιτισμικές, κοινωνικές και οικολογικές πρωτοβουλίες και δίνουν χαμηλότοκα δάνεια σε αυτοδιοικούμενα σχολεία, θεραπευτήρια, βιολογικές καλλιέργειες, κοινόβια και ανέργους.

Τέτοιες τράπεζες είναι η Triodos, η GLS και η Charity Bank.

- Υπάρχουν και τα διεθνή δίκτυα ανταλλαγών. Σε αυτά τα δίκτυα ανταλλάσσονται πακέτα με διατροφικά προϊόντα απ' όλες τις χώρες. Το κάθε πακέτο πρέπει να έχει αξία που να μην υπερβαίνει τα 10€ ή τα 10\$ και να ζυγίζει μέχρι 500 γραμμάρια.

www.foodieexchangeing.com

Χαρακτηριστικός τρόπος για να μειωθεί η εξάρτηση από το επίσημο νόμισμα και να οδηγήσει στην ανεξαρτητοποίηση της οικονομίας μιας κοινωνίας από την επίσημη, είναι η δημιουργία ιδιωτικού νομίσματος από εταιρίες παραγωγής κοινωφελών αγαθών.

Την όλη διαδικασία και τη λειτουργία αυτού του συστήματος, περιγράφει ο συγγραφέας του βιβλίου *Beyond money*, Thomas H Greco. Ο Thomas Greco, περιγράφει τη χρήση του Solar Dollars, στον τομέα των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας αλλά πολύ εύκολα μπορεί να γίνει εφαρμογή και σε άλλα προϊόντα και σε κάθε περιοχή του πλανήτη.

Βασικό όφελος είναι η ενίσχυση των τοπικών οικονομιών.

Είναι γεγονός ότι σε κάθε κοινωνία υπάρχουν αχρησιμοποίητες επιχειρηματικές δυνατότητες και ανικανοποίητες καταναλωτικές ανάγκες. Η χρηματοδότηση όμως από το τραπεζικό σύστημα για τις επιχειρήσεις μικρού μεγέθους είναι σχεδόν ανύπαρκτη ή γίνεται με επιβολή επαχθών όρων αποπληρωμής

Οι τοπικές λοιπόν επιχειρήσεις, στο παράδειγμα του βιβλίου μια επιχείρηση παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας, έχει τη δυνατότητα να εκδώσει δικό της νόμισμα και να πληρώνεται από τους καταναλωτές για την παροχή των υπηρεσιών της, με αυτό το νόμισμα. Η χρήση αυτού του νομίσματος θα επεκτείνεται, καθώς όλο και πιο πολλοί καταναλωτές θα δέχονται το SD, αφού με αυτό θα έχουν τη δυνατότητα να πληρώνουν το λογαριασμό του ηλεκτρικού ρεύματος, δεδομένου ότι όλοι έχουν ανάγκη ηλεκτρικού ρεύματος.

Η αξία του SD καθορίζεται από τις δυνάμεις της ζήτησης και της προσφοράς. Το SD έχει δύο προνόμια: πρώτον δεν επιβαρύνεται με το κόστος των τόκων και δεύτερον, δεν εξαργυρώνεται στο επίσημο νόμισμα αλλά μόνο με τη χρήση της ηλεκτρικής ενέργειας. Αυτό είναι πολύ σημαντικό σε περιόδους οικονομικής λιτότητας και οικονομικής ύφεσης, κατά τη διάρκεια των οποίων υπάρχει περιορισμένη χρηματοδότηση σε επίσημο νόμισμα.

Μέσα από τα παραπάνω παραδείγματα, τις συνεχείς εντάσεις σε όλο τον κόσμο, τις οικονομικές κρίσεις που βιώνουν οι δυτικές οικονομίες, τη φτωχοποίηση εκατομμυρίων ανθρώπων γίνεται κατανοητό ότι οι πολίτες ανά τον κόσμο αιτούνται τα οικονομικά συστήματα να αλλάξουν τον τρόπο λειτουργίας τους και να γίνουν πιο δίκαια απέναντί τους. Ζητούμενο όλων είναι να αλλάξει το οικονομικό και πολιτειακό σύστημα με τρόπο που θα οδηγήσει σ έναν πιο ανθρώπινο και δίκαιο πλανητικό πολιτισμό.

Για να επιτευχθεί αυτό, θα πρέπει να υπάρχει κάθετη κατάργηση της ατομικής ιδιοκτησίας, να κυριαρχήσει η άμεση δημοκρατία χωρίς να προδίδεται από το υπάρχον οικονομικό σύστημα και το σημαντικότερο απ' όλα, να αλλάξει η συνειδησιακή κατάσταση των ανθρώπων, καθώς και τις αρχές και τις αξίες που υιοθετούν.

Για να μπορεί να λειτουργήσει ένα οικονομικό και πολιτειακό σύστημα με αυτά τα χαρακτηριστικά θα πρέπει να ακολουθηθούν κάποια στάδια επανα-ανθρωπισμού του.

-Το πρώτο και πιο επείγον είναι ο επανα-ανθρωπισμός του νομισματικού και χρηματοπιστωτικού συστήματος. Αυτό σημαίνει ότι:

Το επίσημο κρατικό νόμισμα θα πρέπει να εκδίδεται από έναν μη κερδοσκοπικό, κατά βάση κρατικό οργανισμό. Αυτό σημαίνει ότι θα ανήκει σε όλους τους πολίτες και κανείς εκδότης του δε θα μπορεί να κερδοσκοπεί από αυτό. Παράλληλα θα μπορούν να κυκλοφορούν εναλλακτικά και τοπικά νομίσματα. Χαρακτηριστικό θα είναι το γεγονός ότι για κάθε άτομο που θα γεννιέται θα δίνεται μια αρχική ελάχιστη περιουσία, κληρονομιά του πολιτισμού στο άτομο. Ταυτόχρονα, η κυκλοφορία του χρήματος, σε ποσοστό πάνω από 80% θα γίνεται με κρατικές επενδύσεις για να αποφεύγονται οι δανειακές κρίσεις.

-Το δεύτερο είναι ο επανα-ανθρωπισμός της ατομικής ιδιοκτησίας σε τρεις διαβαθμίσεις.

Άστεγοι και εξαθλιωμένοι φτωχοί δεν είναι αποδεκτό φαινόμενο. Ορίζεται ένα ελάχιστο μέγεθος πλούτου όπως και γίνεται αποδεκτό ένα ανώτερο όριο του. Το επιπλέον, ανήκει στο άτομο αλλά με πιο ασθενή τρόπο. Όταν τα ίδια κεφάλαια ενός ατόμου γίνονται περισσότερα από αυτά που έχει προαποφασίσει η κοινωνία, τότε περνάνε στα χέρια του δημοσίου ως δωρεά και τιμητικά αναφέρεται το όνομά του.

-Το τρίτο είναι ο επανα-ανθρωπισμός της ιδιωτικής επιχείρησης.

Μόνο οι εργαζόμενοι θα είναι ιδιοκτήτες στις επιχειρήσεις που εργάζονται και όχι άτομα εκτός επιχείρησης που δημιουργούν το αίσθημα της οικονομικής δουλείας στα άτομα που δουλεύουν σ αυτήν.

Το ποσοστό ιδιοκτησίας στις ιδιωτικές επιχειρήσεις δε θα ξεπερνάει το 20% και όλες οι αποφάσεις θα παίρνονται αμεσο-δημοκρατικά. Για τις κρατικές επιχειρήσεις θα υπάρχει άμεση και καθολική παρέμβαση του κράτους.

-Το τέταρτο είναι ο επανα-ανθρωπισμός των χρηματιστηρίων.

Η τιμή των μετοχών του χρηματιστηρίου θα ταυτίζεται με τη λογιστική τιμή και ποτέ δε θα αλλάζει. Το κέρδος των επενδυτών θα προέρχεται μόνο από τα μερίσματα της πραγματικής επιχειρηματικής δραστηριότητας και όχι από τον τζόγο της προσφοράς και ζήτησης. Τα κέρδη μπορεί να μην είναι μεγάλα αλλά σίγουρα ο επενδυτής δε θα χάσει ποτέ.

-Το πέμπτο είναι ο επανα-ανθρωπισμός του δημόσιου τομέα.

Ο πλούτος του δημοσίου δε θα μπορεί να είναι μικρότερος από αυτόν του ιδιωτικού και ταυτόχρονα η διαχείρισή του με το σύστημα της άμεσης δημοκρατίας, θα χαρακτηρίζεται από διαφάνεια. Δε θα υπάρχουν οικονομικές ανισότητες που γίνονται αιτία για την αυξημένη εγκληματικότητα, τις ψυχικές διαταραχές, τις αυτοκτονίες, την χαμηλή απόδοση μάθησης από τους νέους, την έλλειψη εμπιστοσύνης στην επιχειρηματικότητα και πολλά άλλα τέτοιου είδους φαινόμενα. Υπάρχει ένα ανώτατο αποδεκτό όριο ανισοτήτων που μετριέται με το δείκτη Gini, πάνω από το οποίο θα υπάρχουν αυτόματα έκτακτα κοινωνικά, οικονομικά και φορολογικά μέτρα. Τέλος θα υπάρχει και μέριμνα για την προστασία του περιβάλλοντος όχι μόνο εντός της χώρας αλλά και για όλον τον πλανήτη.

Κωνσταντίνος Κυρίσης: Απώτερες σταδιακές αλλαγές του πολιτειακού/οικονομικού συστήματος για έναν πιο ανθρώπινο και δίκαιο πλανητικό πολιτισμό.

4.4 ΚΟΙΝΩΝΙΕΣ ΧΩΡΙΣ ΧΡΗΜΑ

Θα μπορούσαν οι κοινωνίες να λειτουργήσουν χωρίς χρήμα;

Η πραγματικότητα έχει δείξει ότι οι κοινωνίες έχουν οργανωθεί και λειτουργούν πάνω στις αρχές του χρήματος. Οι δομές έχουν στηριχτεί και αναπτυχθεί στη βάση της εν χρήματης οικονομίας. Ολόκληρα οικονομικά συστήματα βρίσκουν την έκφρασή τους στην κυκλοφορία του.

Η ανθρωπότητα όμως, έχει την εμπειρία των κοινωνιών χωρίς χρήμα. Οι κοινωνίες αυτές βασίζονταν στην αυτοκατανάλωση και την αυτάρκεια. Όλη η ενέργεια των ανθρώπων, διοχετεύονταν στην κάλυψη των υλικών τους αναγκών. Η αλήθεια είναι ότι ήταν εκτεθειμένοι στις κλιματικές αλλαγές, γεγονός που δυσχέραινε πολλές φορές την προσπάθειά τους για εξεύρεση τροφής. Χαρακτηριστικό αυτών των κοινωνιών, ήταν ότι πληθυσμιακά ήταν ολιγάριθμες. Η παρουσία του χρήματος λοιπόν δεν ήταν αναγκαία, αφού η κάθε οικογένεια μπορούσε να συντηρηθεί από τα μέσα που αυτή διέθετε, με μια μικρής κλίμακας ανταλλαγών με άλλες οικογένειες.

Η πληθυσμιακή έκρηξη και η επαφή με άλλες κοινωνίες, γέννησαν την ανάγκη για το χρήμα. Το μέσο δηλαδή που θα βοηθούσε την αύξηση της παραγωγής και την ανταλλαγή των προϊόντων. Η παρουσία όμως και ο ρόλος του χρήματος σε παγκόσμια κλίμακα είναι τόσο μεγάλος, που φαντάζει παράδοξη ακόμη και η σκέψη για κατάργησή του. Στην υποθετική περίπτωση της κατάργησής του δε θα χρειαστεί μόνο μια εκ

βαθέων αναδιάρθρωση της οικονομικής και κοινωνικής ζωής των ανθρώπων αλλά και αλλαγή νοοτροπίας και διαφορετικής θεώρησης των πραγμάτων. Αυτό σημαίνει ότι θα χρειαστεί επιμονή, υπομονή και φυσικά πολύς χρόνος για να επιτευχθεί κάτι τέτοιο.

Είναι απαραίτητο να ειπωθεί ότι στη σημερινή εποχή υπάρχουν παραδείγματα κοινωνιών ανά τον κόσμο που εφαρμόζουν ένα σύστημα περιορισμένης χρήσης χρήματος με αξιοσημείωτη επιτυχία.

Ενδεικτικά αναφέρεται η **Marinaleda**, μια πόλη 2.650 χιλιάδων κατοίκων, της Ανδαλουσίας, στη νότια Ισπανία, που ευημερεί χάρη στον γεωργικό της συνεταιρισμό.

Τα χαρακτηριστικά της είναι ότι δεν υπάρχει καθόλου ανεργία, δεν υπάρχει αστυνομία και οι μισθοί είναι στα 1200 €.

Στο συνεταιρισμό, τα άτομα δουλεύουν από τη Δευτέρα μέχρι το Σάββατο, 6 ½ ώρες την ημέρα. Τα έσοδα από τις πωλήσεις των προϊόντων του δεν μοιράζονται αλλά επενδύονται για να δημιουργηθούν νέες θέσεις εργασίας.

Η κάθε θέση στον παιδικό σταθμό με όλα τα γεύματα κοστίζει 12€ / μήνα.

Ο δήμαρχος της Marinaleda, υποστηρίζει ότι η στέγαση, η εργασία, ο πολιτισμός, η εκπαίδευση και η υγεία, είναι δικαιώματα. Για να πετύχουν την πρόσβαση όλων των κατοίκων σ αυτά τα αγαθά, εφαρμόζεται η συμμετοχική δημοκρατία. Έτσι όλοι αποφασίζουν για όλα, από τους φόρους ως τις δημόσιες δαπάνες, μέσω μεγάλων συνελεύσεων.

Στη Marinaleda, δεν έγινε καμμιά κατάσχεση σπιτιού από τις τράπεζες. Ο δήμαρχος κ. Γκορντίγιο έχει τη λύση γι' αυτό. Όποιος θέλει να χτίσει το δικό του σπίτι μπορεί να το κάνει δωρεάν. Τα υλικά και οι ειδικευμένοι εργάτες προέρχονται από το δημαρχείο και παρέχουν στους πολίτες σπίτια ευρύχωρα των 192 τ.μ. Οι οικογένειες στη συνέχεια πληρώνουν 15€ /μήνα για το υπόλοιπο της ζωής τους, με τη συμφωνία ότι το σπίτι δε μπορεί να πουληθεί για ίδιον όφελος.

Σε συνέντευξή του ο δήμαρχος της πόλης, υπεραμύνεται των θέσεων του λέγοντας:

«Πρέπει να επανεξετάσουμε τις αξίες μας, την καταναλωτική κοινωνία, την αξία που δίνουμε για τα χρήματα, τον εγωισμό και τον ατομικισμό μας. Πιστεύουμε ότι τα υλικά αγαθά, η γη, τα μέσα παραγωγής, πρέπει να ανήκουν στους πολίτες που τα δουλεύουν. Από τον κόσμο για τον κόσμο δηλαδή. Πιστεύουμε πως η στέγαση και το να έχει κανείς ένα σπίτι, είναι δικαίωμα, δεν μπορεί να μπλέκεται σε αυτά η αγορά και έτσι λειτουργούμε στον τόπο μας... Πιστεύουμε στην άμεση δημοκρατία, έτσι οι συνελεύσεις στις γειτονιές είναι το πιο σημαντικό όργανο για τη λήψη των αποφάσεων. Θεωρούμε πως η ηθική είναι το σημαντικότερο συστατικό της πολιτικής, γι' αυτό και έχουμε υπογράψει συμφωνία με την οποία αναλαμβάνουμε την ευθύνη να επιλύουμε τα προβλήματα που εμφανίζονται και δεσμευόμαστε πως θα είμαστε οι τελευταίοι που θα λαμβάνουν. Θα είμαστε οι πρώτοι στη μάχη, αν, για παράδειγμα, θέλει ένας αντιδήμαρχος σπίτι, να είστε σίγουροι πως θα είναι ο τελευταίος στη λίστα. Είμαστε αντίθετοι στη συγκέντρωση του πλούτου, όποιος συγκεντρώνει μεγάλες εκτάσεις γης να είναι σίγουρος πως θα πάμε να τις καταλάβουμε. Το ίδιο κάνουμε και με τις τράπεζες, που θεωρούμε πως ευθύνονται για την κρίση που βιώνουμε. Όλα τα ζητήματα αποφασίζονται στις συνελεύσεις στις γειτονιές. Όταν θέλουμε να συμφωνήσουμε για τον προϋπολογισμό της Marileda, πηγαίνουμε από δρόμο σε δρόμο και από γειτονιά σε γειτονιά και αποφασίζουμε από κοινού. Το ίδιο ισχύει και για τις εκλογές, ο δήμαρχος, το συμβούλιο κλπ. Εκλέγονται μέσα από αυτές τις συνελεύσεις. Σε ότι αφορά τη νομοθεσία, θεωρούμε πως η υπάρχουσα νομοθεσία, όπως έχει διαμορφωθεί, εξυπηρετεί τους ηγέτες και την ελίτ,

εμείς διεκδικούμε άλλη νομοθεσία, πιο δίκαιη. Η πόλη αποφασίζει αν κάποιος νόμος του κράτους δεν είναι δίκαιος με βάση το δικό μας αξιακό πλαίσιο και παύουμε να τον εφαρμόζουμε ή να τον ακολουθούμε. Το μοντέλο αυτό είναι κατάλληλο και για μεγαλύτερα μέρη αλλά χρειάζεται ισχυρή πολιτική βούληση. Πρέπει να μοιραζόμαστε και τη δουλειά και τα κέρδη».

Πρέπει να σημειωθεί ότι ο κύριος Γκορντίγιο τόνισε ότι, πρέπει να θέλεις να κολυπήσεις ενάντια στο ρεύμα για να ακολουθήσεις το μοντέλο της Marinaleda.

Έχουν γίνει δύο απόπειρες δολοφονίες εναντίον του δημάρχου, έχει μπει δεκάδες φορές στη φυλακή, εκκρεμούν εντάλματα και στο συνδικάτο στο οποίο ανήκει περισσότερα από 400 άτομα αντιμετωπίζουν δίκες εναντίον τους.

Μια ιδιαίτερη περίπτωση κοινωνίας με μειωμένη χρήση του επίσημου νομίσματος, είναι το νησί **Γιαπ**, 10.000 κατοίκων, στη Μικρονησία στο Νότιο Ειρηνικό. Οι κάτοικοί του εδώ και χιλιάδες χρόνια χρησιμοποιούν τεράστιους πέτρινους τροχούς, ύψους μέχρι και 3,5 μέτρων για την πληρωμή μεγάλων αγορών, όπως αγορά γης, άδειες γάμου, κανό. Οι πέτρες- νομίσματα είναι ακουμπισμένες στα σπίτια των κατοίκων και όταν γίνεται μια αγοραπωλησία γης, οι συναλλασσόμενοι κάνουν έναν νοερό υπολογισμό, ότι η ιδιοκτησία έχει μεταφερθεί. Είναι το ίδιο σύστημα όπως

με τις πλάκες χρυσού που χρησιμοποιούνται στις διεθνείς συναλλαγές, που αλλάζουν χέρια χωρίς όμως να φεύγουν από τα θησαυροφυλάκια της Κεντρικής Τράπεζας.

Τα πλεονεκτήματα αυτού του συστήματος είναι τα εξής:

1. Είναι αυτή η μορφή χρήματος εμπόδιο για τους κλέφτες.
2. Το συγκεκριμένο νόμισμα δε μετέχει και δε μπορεί να συμμετέχει σε συναλλαγές μαύρης αγοράς.
3. Δεν υπάρχουν διαμάχες για την σταθεροποίηση του νομισματικού συστήματος, αφού η προσφορά χρήματος είναι σταθερή. Υπάρχουν 6.600 πέτρινοι τροχοί.

Οι κάτοικοι, περιορισμένα, χρησιμοποιούν εναλλακτικά για τις αγορές τους στα βενζινάδικα και τα παντοπωλεία, το δολάριο.

Το **Βανουατού**, ένα ανεξάρτητο κράτος στον Ειρηνικό Ωκεανό, δεν έχει οικονομικά προβλήματα. Ο πληθυσμός του ανέρχεται στους 221.506 κατοίκους.

Το χαρακτηριστικό αυτού του κράτους είναι ότι οι άνθρωποι εκεί ζούνε μόνο από αυτά που παράγουν.

Δεν υπάρχει τράπεζα με τη συμβατική έννοια. Οι καταθέσεις δεν είναι σε χρήμα αλλά σε προϊόντα και ιδέες. Γίνονται καταθέσεις σε είδη, όπως δόντια αγριόχοιρων, ψάθες, κοράλλια, δουλεμένες πέτρες και από αυτούς τους

λογαριασμούς πληρώνονται διάφορα άλλα πράγματα και υπηρεσίες όπως δάσκαλο για τα παιδιά. Οι ιδέες που κατατίθενται μπορούν να πουληθούν σε άλλα μέρη. Η Τράπεζα του Βανουατού έχει 50 υποκαταστήματα σε όλη τη χώρα.

Υπάρχουν πολλά παραδείγματα κοινωνιών που προσπάθησαν να εφαρμόσουν έναν εναλλακτικό τρόπο λειτουργίας εντελώς διαφορετικό από τις υπόλοιπες κοινότητες.

Ισραηλινά Κιμπούτς

Είναι Ισραηλινή συλλογική συνειδητή κοινότητα. Οι εθελοντικές κοινότητες των κιμπούτς διαδραμάτισαν πολύ σημαντικό ρόλο στη δημιουργία του Ισραήλ. Είναι οικονομικά αυτόνομες κοινότητες που βασίζονται στην αλληλοβοήθεια, τη δημοκρατική οργάνωση και τις στενές κοινωνικές επαφές.

Τα άτομα που εργάζονται στα κιμπούτς δεν είναι υπάλληλοι αλλά μέτοχοι σε όλη τη λειτουργία αυτών των κοινοτήτων. Εργάζονται 8 ώρες την ημέρα για 6 μέρες την εβδομάδα και για αντάλλαγμα έχουν στη διάθεσή τους δωρεάν αγαθά όπως στέγη τροφή παροχές υγείας εκπαίδευσης, είδη πρώτης ανάγκης. Όλοι παίρνουν το ίδιο μέρος ανεξάρτητα από την εργασία που προσφέρουν.

Ο χαρακτήρας των κιμπούτς έχει αλλάξει τα τελευταία χρόνια καθώς έχουν ιδιωτικοποιηθεί πολλές επιχειρήσεις στις κοινότητες και έχει αλλοιωθεί η φιλοσοφία πάνω στην οποία οικοδομήθηκαν. Αποτελεί ένα από τα πλέον επιτυχημένα πειράματα διαβίωσης στα πρότυπα της ισότητας και της αλληλεγγύης. Όλες οι αποφάσεις παίρνονται συλλογικά με δημοκρατικές διαδικασίες, οι γυναίκες έχουν τα ίδια προνόμια με τους άντρες, δεν υπάρχει η έννοια της ιδιοκτησίας ενώ τα παιδιά θεωρούνται ότι ανήκουν στην κοινότητα.

Ο θεσμός των κιμπούτς βρίσκεται τα τελευταία χρόνια σε παρακμή αλλά ακόμη και σήμερα χιλιάδες Ισραηλινοί ζουν σε αυτές.

Auroville

Αποτελεί μια πολυσυλλεκτική κοινότητα στη νότια Ινδία. Συνυπάρχουν άνθρωποι διαφορετικών εθνών, φυλών και θρησκειών επιζητώντας την αρμονική συνύπαρξη. Υπάρχει σε ένα ποσοστό χρηματοδότηση από το επίσημο κράτος αλλά κατά βάση χρήματα δεν υπάρχουν. Οι κάτοικοι χτίζουν μόνοι τους τα σπίτια τους και στην κοινότητα υπάρχουν φάρμες εκπαιδευτικές και πολιτιστικές εγκαταστάσεις και η πόλη είναι χτισμένη σε ομόκεντρους κύκλους.

Findhorn Ecovillage

Η πειραματική αυτή κοινότητα βρίσκεται στην Σκωτία. Στηρίζεται στις αρχές της περιβαλλοντικής βιωσιμότητας και των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας. Η αποικία ιδρύθηκε το 1960. Οι 350 κάτοικοι της κοινότητας έχουν πετύχει την πολυπόθητη αυτονομία τους από το επίσημο κράτος.

Pullman

Η πόλη φτιάχτηκε το 1880 στα περίχωρα του Σικάγου. Δημιουργήθηκε από τον μεγαλοβιομήχανο Τζώρτζ Πούλμαν ο οποίος ήθελε να προσφέρει παραπάνω πράγματα για τους εργάτες του. Η πόλη αποτέλεσε ένα πρότυπο κοινότητας με όλες τις ανέσεις και τις παροχές στους κατοίκους της.

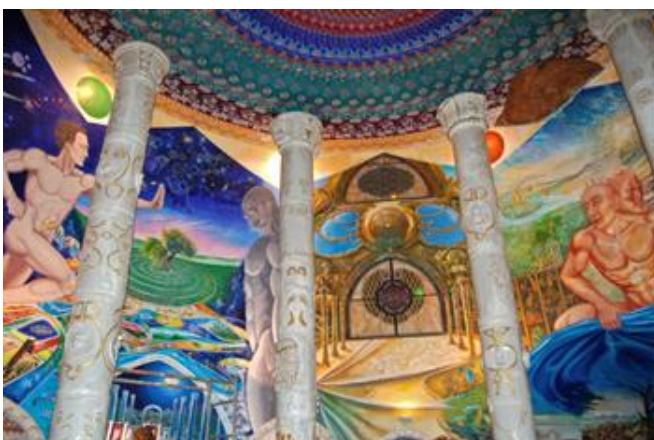
Αργότερα όμως, όταν ο ιδρυτής της προχώρησε σε περικοπές μισθών και σε κλείσιμο εφημερίδων και κέντρων διασκέδασης, οι εργάτες άρχισαν να διαμαρτύρονται έντονα. Αυτό σηματοδότησε και την εγκατάλειψη της πόλης.

Harmony Society

Ιδρύθηκε το 1803 στην Πενσιλβάνια και ήταν μια θρησκευτική κοινότητα. Τα μέλη της κοινότητας αρνούσαν τα κοσμικά αγαθά, ακολουθούσαν μια αυστηρή ζωή και υπήρχαν όρκοι αγαμίας. Η κοινότητα αυτοδιαλύθηκε αφού δεν υπήρχε νέα γενιά για την συνέχισή της.

The Federation of Damanhur

Είναι μια ουτοπία που βρίσκεται στα βόρεια του ιταλικού Τορίνο. Σήμερα αριθμεί περισσότερους από 800 κατοίκους. Η κοινότητα έχει παραρτήματα σε ΗΠΑ και Ιαπωνία και οι κάτοικοί της ενθαρρύνονται στην αυτογνωσία και την προσωπική βελτίωση. Δίνεται έμφαση στον πνευματισμό, τον αποκρυφισμό και στην καλλιτεχνική δημιουργία.

Το Damanhur δεν είναι ανεξάρτητο κρατίδιο αλλά έχει δικό του νόμισμα και οι κάτοικοί του λειτουργούν στη βάση της κοινωνικής αλληλεγγύης.

The Farm

Εμπνευσμένη από το κίνημα των χίπις, η πόλη αυτή βρίσκεται στο Τενεσί. Τα άτομα που ζούνε στην κοινότητα αυτή έχουν πάρει όρκο φτώχειας, δεν πίνουν αλκοόλ, δεν καπνίζουν καπνό αλλά ούτε τρώνε ζωικής προέλευσης προϊόντα και δεν υπάρχει ιδιοκτησία.

Οι περιορισμοί αυτοί έχουν πλέον εκλείψει. Η κοινότητα λειτουργεί στα περιβαλλοντικά πρότυπα των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας και της φυτοφαγίας. Οι κάτοικοί τους συμμετέχουν σε διάφορα προγράμματα αγαθοεργίας σ όλο τον κόσμο. Υπάρχουν 175 άτομα.

INKΑΣ

Οι Ίνκας ανέπτυξαν τον 15^ο και 16^ο αιώνα έναν αξιοθαύμαστο πολιτισμό. Με κέντρο το Περού, η επικράτειά τους εκτεινόταν στις Άνδεις, έφταναν μέχρι την Κολομβία, Χιλή, Βολιβία, Εκουαδόρ και Αργεντινή.

Η κοινωνία τους χαρακτηριζόταν από πλούτο σε τρόφιμα, υφάσματα, χρυσό καθώς και από μια ξεχωριστή αριστοτεχνία στην κατασκευή κτιρίων και δρόμων.

Δεν είχαν όμως καθόλου χρήματα. Ούτε και υπήρχε η έννοια της αγοράς!

Ο κάθε πολίτης ήταν υποχρεωμένος να συνεισφέρει με την εργασία του. Η κρατική εξουσία συγκέντρωνε το πλεόνασμα της παραγωγής σε αποθήκες και το διένειμε εκεί όπου υπήρχε ανάγκη. Η οικονομία τους ήταν τόσο καλά προγραμματισμένη, που κάθε πολίτης κάλυπτε όλες του τις ανάγκες. Δεν υπήρχαν φόροι σε νομίσματα αλλά σε προϊόντα ή παροχή υπηρεσιών.

Στο εσωτερικό της κοινωνίας των Ίνκας, δεν υπήρχε εμπόριο και ίσως είναι ο μοναδικός στην ιστορία πολιτισμός που δεν είχε στις τάξεις του, εμπόρους. Εμπόριο υπήρχε μόνο στις συναλλαγές τους με άλλες κοινωνίες. Η αυτοκρατορία των Ίνκας είχε ως στόχο να αποτρέψει την πείνα αντί να προωθήσει το εμπόριο.

Στις 15/9/1580, ένας από τους πρώτους κονκισταδόρους, ο ιερέας Ιερώνυμος Σανσέζ ντε Κουσεάντα, αναφέρει στη διαθήκη του:

«Οι Ίνκας κυβερνούσαν το κράτος τους με τέτοιο τρόπο, που μεταξύ τους δεν υπήρχε ούτε ένας κλέφτης, ούτε ένας άνθρωπος αδικημένος, ούτε μια γυναίκα άτιμη. Τα χωράφια, τα μεταλλεία, τα δάση, όλα τα οικονομικά αγαθά ήταν περιουσία όλων και κανένας δεν γινόταν να αδικηθεί στη μοιρασιά.

Ο πόλεμος, άμα τύχαινε, δεν καθυστέρουσε το εμπόριο. Η τάξη και η αρμονία βασίλευε παντού. Με το κακό μας παράδειγμα καταστρέψαμε έναν λαό που κυβερνιόταν τόσο καλά και που ζούσε ευτυχισμένος και αμέριμνος. Στο όνομα του Χριστού φέραμε δυστυχία. Πιο ευτυχισμένοι και πιο τίμιοι από εμάς ήταν αυτοί οι ειδωλολάτρες».

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Η μελέτη της ανθρώπινης ύπαρξης, με σκοπό την κατανόησή της, είναι μια διαδικασία επίπονη και απαιτεί προσπάθεια και αφιέρωση πολύ χρόνου.

Δεν είναι ο άνθρωπος μόνο αυτό που φαίνεται ως εικόνα, ύλη δηλαδή αλλά και πνεύμα, ψυχή, συνείδηση. Η έρευνα του ανθρώπου δεν περιορίζεται μόνο στην υλική ύπαρξη, που είναι το ίδιο του το σώμα και ό,τι υπάρχει γύρω στο περιβάλλον του αλλά επεκτείνεται πέρα από το φθαρτό, σ ένα επίπεδο πνευματικό και άυλο.

Η συντήρηση της φυσικής του υπόστασης αποτελεί προτεραιότητά του. Αυτό, τον οδηγεί σε αναζήτηση τρόπων για την κάλυψη των υλικών του αναγκών. Το χρήμα είναι το μέσο για την επίτευξη αυτού του στόχου. Υπάρχει όμως αυξημένη προσήλωση σ αυτόν. Σε τέτοιο βαθμό, που ο άνθρωπος οδηγείται σε πράξεις που έρχονται σε αντίθεση με τη φύση του. Ο σύγχρονος πολιτισμός παρέχει ανέσεις και διευκολύνσεις για την απόκτηση πλούτου, καλλιεργεί την πλεονεξία και την ψευδαίσθηση, ότι η άνοδος του βιοτικού επιπέδου, επιφέρει αυτόματα καλύτερη ποιότητα ζωής.

Μέσα σε όλη αυτή την πραγματικότητα, το πνεύμα, η ψυχή, η συνείδηση, παρέμειναν ζωντανά στον άνθρωπο. Πολλοί, στον χώρο του πνεύματος και της διανόησης ασχολήθηκαν με την άυλη πλευρά του ανθρώπου όπως και τα διάφορα θρησκευτικά συστήματα. Κοινή συνισταμένη όλων αυτών, είναι η πίστη ότι ο άνθρωπος έχει εγκαταλείψει τις αξίες του, μέσα από το καθημερινό κυνήγι του χρήματος και πρέπει να επαναπροσδιορίσει τις προτεραιότητές του.

Η πραγματικότητα δεν άλλαξε. Φαινόμενα ακραία, όπως πόλεμοι, έγιναν δρόμοι για το κέρδος.

Το χρήμα έγινε τόσο μεγάλη ανάγκη, που κατέλαβε ακόμη και τη θέση του Θεού.

Είναι τελικά αυτό που αλλοίωσε τόσο πολύ τον άνθρωπο ώστε να δημιουργήσει κοινωνίες ανισοτήτων και δυστυχίας;

Η απάντηση δε μπορεί παρά να είναι ΟΧΙ. Το χρήμα είναι το μέσο. Κανείς δε μπορεί να κατηγορήσει το αντικείμενο. Η κακή χρήση από το υποκείμενο δημιουργεί κοινωνική ένταση. Όταν η παρεμβατική δράση του χρήματος στην κοινωνία, δημιουργεί ευνοϊκές συνθήκες ζωής και πνευματικής αφύπνισης, τότε αυτό λειτουργεί με θετικό τρόπο στην εξέλιξή της.

Το ζητούμενο είναι η αρμονία, η ισορροπία και η ευτυχία στον άνθρωπο. Δεν κατάφερε το χρήμα να του τα προσφέρει, όχι στον βαθμό που επιθυμούσε. Η χαρά που παίρνει ο άνθρωπος από τη χρήση υλικών αγαθών δεν έχει διάρκεια. Η υπέρμετρη προσπάθεια για κέρδος έφερε δυσάρεστα αποτελέσματα, με τη χρήση του χρήματος να αποτελεί μία από τις βασικές αιτίες των οικονομικών κρίσεων, κρίσεις που φέρνουν μεγάλα σύνολα πληθυσμών σε φτώχεια και εξαθλίωση.

Ο άνθρωπος έχει ανάγκη από αγαθά που παράγονται από τον ίδιο. Ο σύγχρονος άνθρωπος συμμετέχει στην παραγωγή ενός μόνο αγαθού και πολλές φορές μόνο σε ένα στάδιο αυτού του αγαθού. Το γεγονός αυτό αλλάζει τη σχέση ανθρώπου -προϊόντος. Παραμερίστηκε, δίνοντας χώρο στη σχέση ανθρώπου-χρήματος.

Έχουμε ανάγκη τα υλικά αγαθά και τις υπηρεσίες. Μπορούμε να τα απολαμβάνουμε χωρίς τη μεσολάβηση του χρήματος;

Σ έναν βαθμό, η απάντηση είναι ΝΑΙ. Αν αλλάξει η στάση του ανθρώπου απέναντι σ αυτό, μπορεί και να επιτευχθεί ακόμη και η πλήρης εξάλειψή του.

Υπάρχουν παραδείγματα κοινωνιών που τα κατάφεραν σ έναν ικανοποιητικό βαθμό και άλλες όχι. Το σίγουρο είναι ότι θα χρειαστούν πολλά χρόνια το ανθρώπινο είδος να καταργήσει το χρήμα, αλλάζοντας ταυτόχρονα συθέμελα νοοτροπία και στάση ζωής, επαναπροσδιορίζοντας τις παγκόσμιες αξίες.

Μέχρι τη στιγμή εκείνη, πρέπει να γίνει συνείδηση στον άνθρωπο, ότι το χρήμα δημιουργήθηκε για να εξυπηρετεί και να υπηρετεί την κοινωνία και τις ανάγκες της και όχι να την καταδυναστεύει.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΑΠΕΡΓΗΣ ΝΙΚΟΛΑΟΣ Σύγχρονη Μακροοικονομική 2005 Κεφ. 29^ο: Το νομισματικό σύστημα

ΓΚΙΚΑΣ ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ – ΔΙΑΚΟΜΙΧΑΛΗΣ ΜΙΧΑΛΗΣ Τα διδάγματα της πρόσφατης χρηματοπιστωτικής κρίσης στην άσκηση της νομισματικής πολιτικής

ΔΕΔΟΥΣΟΠΟΥΛΟΣ-ΓΙΑΛΕΡΗΣ-ΣΧΙΣΤΟΥ-ΤΕΝΤΕΣ-ΧΑΤΖΗΑΝΔΡΕΟΥ

Αρχές Οικονομίας Εκδόσεις Διόφαντος

Π. Α. ΚΙΟΧΟΣ-Γ. Δ. ΠΑΠΑΝΙΚΟΛΑΟΥ Χρήμα-Πίστη-Τράπεζες

ΖΙΑΚΑΣ Δ. ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ Ιστορία των θρησκευμάτων: Α΄ Τα Ινδικά θρησκευματα Εκδόσεις Πουρνάρα

ΜΑΝΤΖΑΡΙΔΗΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ Χριστιανική Ηθική Εκδόσεις Πουρνάρα

ΖΩΓΡΑΦΑΚΗΣ ΓΙΩΡΓΟΣ Βουδισμός Βιοθεωρία και Κοσμοθεωρία. Ινδικά κείμενα (2) Εκδόσεις Δωδώνη

ΜΑΤΣΟΥΚΑΣ Α. ΝΙΚΟΛΑΟΣ Ο Προτεσταντισμός Εκδόσεις Πουρνάρα Θεσ/νίκη 1995 Φιλοσοφική και θεολογική βιβλιοθήκη-31

ΓΙΑΝΝΟΥΛΑΤΟΣ ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ Επίσκοπος Ανδρούσης Ισλάμ

ΚΟΡΑΝΙΟ (102) Το Στάδιο του Πλουτισμού-«Τακάθουρ» Μέκκα σε 8 εδάφια Στάδιο «αλ-Μπάκαρα» Η αγελάδα Μεντίνα σε 286 εδάφια

ΜΠΕΓΖΟΣ Π. ΜΑΡΙΟΣ-ΠΑΠΑΘΑΝΑΣΙΟΥ Ι. ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ Θέματα Χριστιανικής
Ηθικής Εκδόσεις Διόφαντος

FRIEDRICH ENGELS Αντι-Ντίρινγκ Μετάφραση: Άννεκε Ιωαννάτου-visee
Εκδόσεις Σύγχρονη Εποχή Αθήνα 2000

DILLON MATTHEW Προσκυνητές και ιερά προσκυνήματα στην Αρχαία Ελλάδα
Εκδόσεις Ενάλιος

JEAN-PAUL SARTRE Οι λέξεις και ο υπαρξισμός είν' ένας ανθρωπισμός
Μετάφραση Κώστα Σταματίου Εκδόσεις Ι. Δ. Αρσενίδη

CARL MARX Το Κεφάλαιο - Κριτική της Πολιτικής Οικονομίας Εκδόσεις
Σύγχρονη Εποχή Αθήνα 2010

MAX WEBER Προτεσταντική Ηθική και το πνεύμα του Καπιταλισμού
Μετάφραση Γ.Κυπραίου Κοινωνιολογική Βιβλιοθήκη

THOMAS H GRECO The end of money and the future of Civilization

NIETZSCHE FRIEDRICH WILHELM Έτσι μίλησε ο Ζαρατούστρα (Τάδε έφη
Ζαρατούστρα) Μετάφραση Νίκος Σαρκιάς

<http://beyondmoney.net>

<http://crisisonetarysystem.blogspot.gr/>

<http://www.cna.gr/stories/antallaktiki-oikonomia-boroyn-oi-anthropoi-kai-oi-koinonies-na-epivosoun-xoris-xrimata/>

<http://fekyou.info/post/945>

<http://capital-revolution.blogspot.gr/2016/03/blog-post-.html>

<https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%A0%CF%8D%CE%BB%CE%B7:%CE%9A%CF%8D%CF%81%CE%B9%CE%B1>

<https://philucifer1984.wordpress.com/2015/06/26/>

<http://sacred-economics.com/>

<https://sciencearchives.wordpress.com/>

<http://periodikoendon.blogspot.gr/2012/11/blog-post-15.html>

<http://www.analyst.gr/2014/08/18/o-kanonas-tou-xrysou/>

<http://antikleidi.com/2012/12/10/money-buy/>

<http://users.sch.gr/aiasgr/Thrhskeiologia/loudaismos/Talmoud.htm>